This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Davorje

Jovan Sterija Popović, Ljubomir Stojanović, Mita P. Aleksijević

Digitized by Google

Gift of

The Thorne Foundation

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

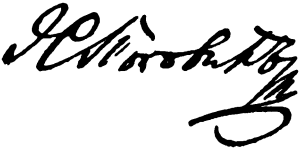

Digitized by Google

Popović, J. S.

3 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 3

ДАВОРЈЕ

Ј. СТ. ПОПОВИЋА

У БЕОГРАДУ

ШТАМПАНО У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1892

Digitized by Google

PG1418
P62D3

Digitized by Google

ПРЕГЛЕД

Ј. Ст. Поповић V

I.

Мојим песмама 3
Спомен путовања по доњим пределима Дунава . . 5
На смрт једног с ума сишавшег 10
Гробље 12
Спомен Видова дана 14
На смрт једног зликовца 20
Година 1848-а 22
Честољупцу 29
Марко Бочарис 31
Милан и Бојана (балада) 44
Деспот Ђурађ Бранковић I 48
Сујетнику 53
Српски народ и његова судбина 55
Даворје на пољу Косову 70
Распра љубови приликом бракосочетанија његовог ц. к. величества Франца Јосифа првог 82
Човек 84
Изображенику 88
На природу (1830) 90
Владика Стефан Поповић (6. јануара 1849.) 92
Димитрију Исаиловићу преминувшем 30. маја 1853. . 94
Антонију Арноту, бившем професору фисике у књаж. српском лицеуму преминувшем 11. септ. 1841. . . 96
Надгробија
1. Једне добронаравне девојке 99
2. Павла Арс. Поповића 100
3. Стефана Поповића, владике вршачког 100
Похвала слику 102
Српском стихотворцу 104
Натписи 106
Епиграми 108
Опроштај с читатељем 112

Digitized by Google

II.

Штеславије 115
Божић 117
Споменак 118
Стефану Душану 121
Алексију Везилићу 124
Моја тежња 126
Турци 130
Миловану Видаковићу 135
Павле Соларић 137
Рат 139
Злочинац 141
Натписи 143

III.

Сиромашни певац 147
Натписи 151
Воћка и гусеница 153

Речник 155

Digitized by Google

Ј. СТ. ПОПОВИЋ

I.

Јован Ст. Поповић родио се у Вршцу 1. јануара 1806. године. Отац му Стерија био је родом Грк, а мати Српкиња. Ту у Вршцу свршио је основне школе и почео учити гимназију, али га отац, посрнувши у трговини, наскоро изведе из школе, и узме к себи у радњу, желећи да и он постане трговцем. И ако се раставио са школом, није се раставио с књигом; у радњи очевој више се занимао читањем него трговином. За то се опет врати у школу, и пошто ту сврши четири разреда гимназије, оде у Темишвар да слуша Реторику и Поезију.* Тада је и пропевао. Године 1825. изашао је у Будиму његов први спев „Слези, ими же Болгарија нешчастије лета 1374. збившеје сја оплакивает.“ Учећи поетику тако се одликовао у латинском стихотворству, да га је професор назвао poetarum patriarcha. Из Темишвара оде у Пешту ради слушања Философије, а за тим у Кезмарк, где сврши Права 1830 године.

---

* Биограф његов Ђ. Малетић, од кога и узимамо ове биографске белешке, («Подунавка» 1856. бр. 15. и 16.) ништа не вели, кад је напустио школу: или пошто је свршио четири разреда гимназије, или у току учења, па се опет вратио, те их довршио. Одлазак у Темишвар ставља у годину 1825., а може бити да је то било мало раније, н. пр. јесени 1824., јер у свом првом штампаном спеву, „Слези Болгарије,“ који је 1825. године већ наштампан, потписује се „красноречија слишатељ,“ а исто тако себе зове и у другом једном спеву који није штампан („Седмостручни цветак борећим се Грцима“), а датиран је 1825. године у Вршцу месеца септембра и октобра.

Digitized by Google

Свршивши права у Кезмарку врати се у Вршац, и до 1836. године бавио се предавањем латинскога језика у приватној нижој гимназији, а тада остави професуру и отпочне адвокатску праксу. Године 1840. на позив српске владе дође у Београд за професора правних наука (указ од 16. новембра) на тадашњем Лицеуму, а 1842. (26. октобра) постане начелник попечитељства просвете. У томе звању остао је све до одласка из Београда.*

Као професор у друштву са Ат. Николићем предложи 1841. попечитељству просвете да се установи друштво учених људи, те је тако постало „Друштво „Србске Словесности“ (доцније „Српско Учено Друштво“), а као начелник, највише је радио те се основао српски музеј, 1844.

1848. године, кад букну у Угарској буна, Поповић „не могавши се с онда владајућим начелима слагати, ни с вољом због неки околности дејствовати, одрече се свога званија“ и врати се у свој Вршац, где је оженивши се остао до смрти, 25. фебруара 1856. године.

II.

Поповић је радио на разним гранама српске књижевности пуну тридесет и једну годину, али главни правац свога рада обележио је одмах првим ђачким списима: песмом и драмом.

Прве драматске списе написао је као ђак у Пешти: *Невиност или Светислав и Милева* (издала Матица српска. Будим 1827.), *Милош Обилић* и *Бој на*

---

* У кондуитној листи особља попечатељства просвете од 9 марта 1848. године, тадашњи попечитељ А. Јанковић овако је кондуитисао Поповића: «Способности врло добре, точности и приљежанија отлично доброг; нарави врло добре, владања примерно моралног, и опхожденија сваке похвале достојног. Осим отправљања својп званични дела занимао се и са списавањем дела за изображеније и поправленије нарави народа српског, и осим тога у призренију просвете народне тако му је дух народа српског добро познат, да ће он, ако од стране Правитељства потпомаган буде, велике ползе изображенију народном принети.»

Digitized by Google

Косову или Милан Топлица и Зораида (обоје Будим 1828.), а по свој прилици ђакујући у Пешти и Кезмарку написао је *Лажу и паралажу* и *Наода Симеуна или несрећно супружанство* (обоје Будим 1830.), које је издао кад је дошао у Вршац. У Вршцу је написао и своју чувену комедију *Тврдицу*, која је била тако омиљена да су и писца прозвали именом главног јунака њеног „Ћир-Јања“ (три издања: Н. Сад 1837. и 1838. и Београд 1867.), даље: *Злу жену* и *Покондирену тикву* (обоје Н. Сад 1838.). Кад се у Београду основало позориште, Поповић му је био душа. За кратко време написао је *Владислава, Ајдуке, Удадбу и женидбу, Симпатију и антипатију, Превару за превару, Волшебног магарца* и најзнатнију своју трагедију *Смрт Стефана Дечанског*. А кад се 1847. поново завело позориште, написао је још: *Торжество Србије, Скендербега, Добру жену* и *Сан Краљевића Марка*. Од свих ових списа штампао је у Београду само *Владислава* (1842. и друго издање 1849.). Кад је отишао из Србије написао је још *Лахана* и *Београд некад и сад*.

Пред одлазак из Београда предузео је био да сређује своје драматске списе и да их издаје у свескама. Од тога издања изашле су четири свеске: I. *Сан Краљевића Марка* и *Светислав и Милева* (Београд 1848.), II. *Стеван Дечански* (Београд 1849.), III. *Ајдуци* и *Женидба и удадба*, и IV. *Лахан* и *Београд некад и сад*, (обоје Н. Сад 1853.).

Осим тога још као ђак написао је *Живот Скендербегов* (Будим 1828.), а кад је био у Вршцу шаљиви роман *Роман без романа* (Н. Сад 1832.) и уредио је три шаљива календара (Будим 1832., 1833. и 1835.).

Као начелник попечитељства просвете написао је за школе *Кратко математично земљеописаније, Немачку Граматику*, и *Латинску етимологију*.

У I. књ. Друштва Српске Словесности написао је неколико чланака о српском језику: *Разлози о називословним речима* израђеним Друштвом Српске Словесности, *О српским речма пределним*, *Покушеније смислосродног (синонимног) речника*, *Речи српско-сла-*

Digitized by Google

венске у влашком језику познате, Примедбе при читању српски књига, а доцније у „Седмици“ неколика историска чланка *(Карактеристика Стефана краља Дечанскога, Матица и повесница српска,* и др.).

У „Седмици,“ „Вел. беогр. календару“ и др. писао је доста шаљивих чланака под именом „Милобруке“ *(Сузе, Рукавице, Брачно море, Граматика људи, Рачуница људи* и др.).

*

Главни радови Поповићеви после драме јесу песме. Песмом се први пут јавио у нашој књижености, а песме су му биле и последњи радови његови. Последња књига коју је издао била је „**Дакорѣ, пѣснословни производи ѵ изборѵ. I. Ѹ Новомъ Садѵ, книгопечатнѧ Др. Дан. Медаковића.** 1854. 8° стр. 135.“ Ту има двадесет и седам оригиналних и девет преведених песама осим натписа и епиграма. Од раније испеваних песама које није унео у Даворје мени су познате још ове: *Слези Болгарији, Поема српском народу, Ода Јосифу Миловуку* (Будим 1828.), *Поздрав Јефрему Обреновићу* 1820 („Уранија“ 1897.), *Ода епископу вршачком Максиму Манојловићу* (Будим 1829.), *Ода Пахомију Јованозићу* (Н. Сад 1838.), *Смрт у различном виду* („Уранија“ 1837.), *Лађица брака на мореплаванију живота* („Уранија“ 1837. и „Србска Новина“ 1838.), *Натписи* и *Моја женидба* (обоје „Србска Новина“ 1838. а последње и „Уранија“ 1838.), *Јеротика на моју књигу* („Срб. нар лист“ 1838.), и *Чувствованија на дан посвећења влад. Ст. Поповића* („Срб. нар. лист“ 1839.). — После „Даворја“ испевао је још двапаест оригиналних песама и неколико превода, а по смрти штампани су: један несвршен спев, једна басна у стиховима и неколико натписа.

Међу његовим хартијама које је „Матица Српска“ радо уступила на преглед Српској Књиж. Задрузи има један савијутак, на коме је сам написао „Разна стихотворенија за II. част Даворја, која, почем се уредно и добро препишу и допуне, печатати се могу.“ Ту су песме које су овде штампане у другом одељку

Digitized by Google

(стр. 113.—144. осим *Стефану Душану* и *П. Соларићу)*, *Сиромашни певац* (стр. 147.), две песме из Хорација, *Сујетнику* (већ штампана у Даворју), и два несвршена одломка: *Јоакиму Вујићу* и *Подне живота*. Види се да је то тек мислио да приреди за штампу, али га је смрт претекла.

Поповић је живео 50 година, али највише је певао последње десетине. Од године 1849. до 1856. испевао је два пута више него дотле, па и од онога што је испевао до год. 1849. није ни једну трећину унео у *Даворје*. Поезија његова није дакле младићка, већ поезија зрелога човека.

Док младост цвета, мисли нам траже
Игри и глуми се дат',
Мој цвет већ прође, и озбиља каже
Ствари озбиљске искат' (стр. 127.).

И његова је поезија скроз озбиљна, без страсти, ум свуда преовлађујем над срцем. Могли би његову поезију назвати *описном* и — скоро би се могло рећи — једноликом. Готово кроз сваку песму његову провејава хришћански морал, и неки — најбоље би се могао назвати хришћански — песимизам.

Све је ништавно и пролазно на овоме свету. Залуд су сва блага, срећа и богатство, јер ће брзо доћи смрт, и све се то мора оставити. Људи, не грабите се за благо и славу овога света, него се старајте да добрим делима стечете лепу успомену код потомства, која неће тако брзо ишчезнути. То су мисли које се провлаче од првог до последњег стиха кроз све песме његове. *Спомен путовања по доњим пределима Дунава* није ништа друго до низ размишљања, како су све људске творевине пропале и уништене, и како ће и ове садашње уништити време.

О Трајане, твоје све спомене претрпа време,
Једва ко спомиње твојих тријумфа славу.
Један тек споменик „усрећити твој тобом народ"
Остаје вечно честит, остаје свима познат (стр. 7).

Digitized by Google

На смрт једнога зликовца, Честољупцу, Деспот Ђураћ Бранковић, Сујетнику, Злочинац, све су то песме где се опева несталност и променљивост овога света, у свима се истиче смрт која једним махом сруши све оно, што је човек целог живота стварао, и око чега се мучио. Само добра или зла дела преживљавају га, и у њима се он огледа и после смрти.

Кратак је живот к'о сан, дела су вечита тек (стр. 9.).

Али не само што све тако брзо пролази на овоме свету, него је и цео овај живот само једна беда и несрећа, и благо оном ко је или глуп или луд, те то не осећа, или ко што пре сиђе у гроб, где је вечити мир и покој. *На смрт једног с ума сишавшег* је похвала лудилу. Срећан је и пресрећан Алекса што је био луд и као такав живео на свету. Лажно пријатељство, злоба, завист, жалост, патња, гоњење, болест, лакомост, и сва друга зла овога живота њему нису била позната.

У вечном света немиру, ти си
Један уживао мир;
О, срећан ти си! сад те у гробу
Вечити обима мир. (стр. 11.).

Тако исто и *Гробље* је похвала смрти. Све што има зала, на земљи је; све што је добра, у земљи је.

То песимистичко расположење узрок је те држи, да је свет не само сада рђав, него да је такав био, и да ће такав и бити. У песми *Година 1848-а* пропраћа све светске револуције, и нигде не види да су оне донеле каква бољитка човечанству, него свакад после много проливене крви наступа реакција, и све се враћа по старом. А како ће друкчије и бити кад

Глупост и себичност, два идола слабости светске
И честољубија дим људска покрећу дела (стр. 23.),

а не какви виши идеали и права истинска љубав к роду људском.

И борбе овога века за народност нису боље од средњевековних, које су вођене због вере; и оне су лажне, јер

Digitized by Google

Који сам жељно иште придовући туђина к себи,
С кивном тугом срца завиди другоме то.
И крв реком тече, за народност кољу се људи,
Ах, због народности гњави се човечество (стр. 24.).

Њега одушевљава опај хришћански идеал љубави, братства и једнакости, који обухвата не један народ, не једну расу, него цео род људски. Као год што га тиште патње, које његов народ сноси од Турака, исто је тако осетљив према невољама мухамеданских Мавара, које сносе од Хришћана, и према невољама америчких урођеника или афричких Црнаца, које сносе од јевропских дошљака.

Страх ли те, Србе, хвата, кад Турчин сродне ти гули?
Исто Гранада оку грозно позорје носи.
Једнако секу, пеку, без чувства даве и плене,
Туђ им је, зверма, живот худа од мравка хуђи.
Кад дивљак увовредно виком велича тиранство,
Просвета вешто иде злости улепшат' своје.
Скида л' Лазар свештену на миг Муратов своју главу.
Беднога Инку на смрт судац окривљује скот.
Просвета, знање и ум, и закона сама благота,
Грабеж кад нутка, страстима слуге су злим.
Спусти стреле, песно, нит' гађај Турчина једна,
С њим зала клети нећеш отребити чкаљ (стр. 132).

Људи, чествујте правду, отрес'те се себичне тежње,
Љубите ближњега свог, век да просине среће.
Народност и слобода, једнакост рајске су биљке,
Човеку на земљи прво је човечество. (стр. 28.).

Није чудо што код овако хришћански песимистичког песника нађемо и хришћанског фатализма. Ко год што чини све себи. Добро учињено никад не пропада, а зло никад не остаје некажњено; казни се чак и потомак, који ништа није крив, за грехе својих предака. То се нарочито огледа у трима песмама које су посвећене Косовској несрећи: *Спомен Видова дана, Српски народ и његова судбина* и *Даворје на пољу Косову*, и у песми *Деспот Ђурађ Бранковић I.* Што српски народ страда од Турака, крив је сам,

Digitized by Google

што је за време своје самосталности починио свакојака неваљалства; што Вукашин гине од слуге, крив је, што је и сам убио свога господара; што султан вади очи синовима Ђурђевим, крив је сам Ђурађ, јер је и он својим сродницима одузимао вид; итд. итд.

Трећа црта Поповићеве поезије црта је његовог самог карактера — меланхолија.

Нек весело Српство буде,
И тако су болне груди,
Где се чувство к песми буди,
И туга је певцу друга. (стр. 4.).

Кад весеље други траже
Певац љуби покој тих,
И са тугом у прсима
Зачиње се спев и стих. (стр. 112.).

Готово све су му песме прожете тугом и сетом, а нарочито се то види у *Надгробијама, На природу, Владика Стефан Поповић, Димитрију Исаиловићу,* итд. Све песме ове врсте без сумње долазе међу најлепше, јер нису испеване розумом већ срцем. Па зар да такав песник не опева Косово? Где ће јаче дати маха своим „болним грудима,“ ако не на тужном Косову? И ми рекосмо да је њему три врло лепе песме посветио, од којих је опет без сумње најлепша *Даворје на пољу Косову:*

Косово, црно поље, ти Срба друже неверни,
Кому цветом цветаш, ком се ресиш тако?
Весном суво твоје промењујеш лице печално,
Ал' прескорбне спомен беде променит' не знаш;
Жаром реке твоје засушују образе влажне
Потоке суза наших тко ће осушит' игда? (стр. 70.).

Ситницо, хладна водо, куд одоше струје ти јасне,
Које друга среће, Немање, гледаше бој?
Ситницо, тужна водо, ком предаде крваве струје,
Кад се борци наши даше за народ на смрт?
Крваво лице твоје испира росната весна,
Крвава срца нашег тко ће изапрати бол? (стр. 71.).

Digitized by Google

Сјајно сунце пламено,
Како с' онда било,
Кад је облак штитова
Твоје лице скрило?
Јесу л' били срчани
Србаља јунаци;
Јесу л' стали душмани
Бујни и опаци? (стр. 76.). итд. итд.

Марко Бочарис, тај „најлепши цвет *Даворја,*“ стоји усамљен међу осталим песмама Поповићевим. Јуначка смрт овога славнога витеза из грчког устанка одушевила је песника, те је онако дивно опевао његову и његових Сулиота храброст и пожртвовање за Грчку. Ова песма и *Година 1848-а* као да нису од једног песника. Мора бити да је био у врло различном расположењу, кад их је писао.

Љубавних песама Поповић тако рећи нема. *Милан и Бојана* је једина у целом *Даворју,* па и она је — балада. Доста лепу и нежну љубавну песму *Јеротика на моју књигу* („Срп. пар. лист“ 1838.) није хтео уносити у *Даворје.* Биће да их више није никако ни било.

Хумор и сатира, која је доста обилно расута по милобрукама и комедијама, нашла је овде одушке у *Натписима* и *Епиграмима,* и још у двема песмама: *Похвала слику* и *Српсъом стихотворцу.*

*

И ако је прва песма Поповићева изишла годину дана после рођења Бранкова, опет он главном масом својих песама долази у ред оних песника који певају после Бранка, после године 1847. Али се на њему ни мало не види утицај Бранков, него он свом снагом продужује да пева оним правцем који је владао у уметничкој поезији од Мушицког до Бранка.* Доба између године 1847. и 1857. било је доба борбе из-

* Види о томе опширну расправу од г. Св. Вуловића у *Гласу* XIII. и XIV.

Digitized by Google

међу та два правца. Кад се појавила прва књига Бранкова, сви старији песници и критичари листом су устали на њега. Устао је и Поповић али не критиком већ делом. Највише и најлепших песама испевао је после 1848. године. Он је био и најдаровитији међу свима ондашњим песницима. У његовим се песмама најлепше огледа тај правац. И ако пева са сликом опет се врло често прихвата и класичног размера, у коме се „срећније креће од свију, срећније и од Мушицког.“ Језик његов и ако није онакав као у Мушицкога, опет је мешовит као и у других противника Вукових. Њему још непрестано нису „звуци славенски нагрде чуже“ (стр. 136.). Осим тога у његовом језику има и врло много скованих речи, што ће бити сигурно утицај Милутиновићеве поезије. Колико је зашао био у реакцију против новина и у поезији и у књижевном језику, најбоље се види из тога, што је своје *Даворје* штампао црквеним словима.

Али стари правац у књижевној поезији био је већ на умору, и њега није могао спасти ни најбољи представник његов. Ну за то је опет Поповић умро као признати и увенчани песник, за то је његова смрт оплакана као ни једног другог песника, јер „незаборављеног нашег Орација, Мушицког, оплака јавно сама младеж (осим Светића), а за Поповићем одазва се туга по целом Српству, одазва се и у самој Ческој.“*

III.

Кад ми је Управа Српске Књижевне Задруге поверила приређивање за штампу Поповићевих песама, пре-

---

* Ђ. Малетић, „Подунавка“ 1856. бр. 16. — У „Седмици“ за 1856. г. има 7—8 песама на смрт Поповићеву и међу њима једна од Чеха Ф. Ј. Језбере.

О Поповићу су писали сем Малетића и Ј. Суботић (у *Летопису* књ. 94.) и Јов. Ристић (у „Седмици“ 1855. бр. 4 и *Гласник* VIII.). И Малетић и Суботић као представници старије школе понајвише га хвале, док Ристић као представник млађе генерације, одајући му достојну пошту, никако се не слаже са његовим реакционарским погледима

Digitized by Google

поручила ми је да прикупим само оригиналне његове песме, да поправим граматичке погрешке у језику, да додам по које објашњење уз неке стихове, да саставим речник непознатијих речи, и да напишем мали предговор.

Песме су у овом издању подељене у три одељка: у првом је *Даворје* (разуме се осим превода), у другом песме штампане после *Даворја*, а у трећем су посмрчад. Као што се види, овде нису унесене оне песме, које он сам није хтео прештампавати, и које сам напред побројао, а од песама штампаних после *Даворја* сумњам да је која изостала. Рад сам био да уз песме из првог одељка побележим кад је и где која раније изишла, и таких сам нашао само једанаест. Од оних осталих биће да су многе први пут у Даворју и изишле, а биће их може бити које су и на другом ком месту раније објављене, али их ја нисам могао наћи. Ко зна како је тешко доћи до свих ондашњих листова и зборника, неће ми то замерити. Бележећи где је што раније штампано, обележио сам и све разлике које се у том ранијем издању налазе.

Поправљање језика извршено је само у овоме:

1. Слово *х* употребљава врло неједнако, час га пише а час изоставља. Тако н. пр. пише: *худи, хвала, храбри, хучи, хук, холи, хром, хаје, хор, хоће*, итд. а пише и: *оће, ранити, рана, вата, ладан, аљине, раст, одити, оца;* пише: *усхити, тихо, исход, проходали, утеха, страха, страхом, плахо, осмехом*, а пише и: *подсмејом, њини, страота, сарањен, виор, сватити, силаирен;* пише: *грех, дух, успех, тих, одмах*, а пише и: *вр, стра, пра, сирома.* У свима тим случајима враћено је *х*, ако није сметало стиху или слику. Пропуштено је да се врати у речима *махнито* (страна 17. стих 94., стр. 23. стх. 31. и стр. 21. стх. 268.), *омахнут'* (стр. 21. ст. 36.), *задах* (стр. 30. ст. 23.) и *узнихале, узнихано* (стр. 38. ст. 184. и стр. 39. ст. 216.).

Даље враћено је *х* у 2. пад. множине заменичке и сложене промене, јер га он редовно изоставља.

Digitized by Google

2. Глаголе треће врсте другог раздела мења по четвртој врсти: *видио, видише, видићемо, ускипили, покипила, живити, живиће, доживит', трпих, беснити, буктио, поврвише,* итд. Сви су враћени у четврту врсту, сем *светлио* (стр. 79.), што је пропуштено.

3. У ту особину замењивања *ђ* са *и* иде и *гдђ* (и *негдђ*, итд.), које он у *Давоују* свуда пише *гди*, а у другим издањима и *гдђ* и *гди*. И то је уједначено свуда на *где*, осим ако би се тиме кварио слик.

4. Противно од тога пише *е* место *и* у речима *препека* и *претворство*; и ту је враћено *и*.

5. Глаголе другог раздела прве врсте трпним придевом преноси у четврту врсту: *поднешене, поднешен, потрешена*; враћено је *с*.

6. Обично не претвара грлене сугласнике у зубне пред *и* н. пр. *колевци*, већ их оставља: *неслоги, снаги, запевки, республики, заслуги, Грахи*; извршено је претварање.

7. Реч *многи* пише и са *н* и са *л*; овде је уједначено на *н*, а реч *песничтво* овде је стављена као: *песништво*.

Све остале особине његова језика, русизми, архаизми, неологизми, остављени су како су.

Пишући објашњења појединим стиховима и ако сам имао пред очима ширу публику, опет сам гледао, да тога не буде много, те може бити да су неки стихови остали без објашњења, а требало је и о њима што рећи. Поповићеве су песме писане за образованију и озбиљнију публику, па је врло тешко одредити, докле треба коментар да се спушта.

К тим објашњењима имам да додам још ово:

Песма *На смрт једног зликовца* (стр. 20.) намењена је краљу Вукашину, јер у „Седмици“ 1852. бр. 8., где је први пут штампана, стоји у напомени „Види Рајићеву историју књ. VII. гл. XIV.,“ а ту се говори о краљу Вукашину.

Не могући никако дознати шта значе стихови 236., 237. у *Марку Боцарису* (стр. 40.), обратио сам се нашем посланику у Атини г. Владану Ђорђевићу. Он је био тако предусретљив, те ми је одмах одго-

Digitized by Google

ворио, али ми је његов одговор стигао пошто је тај табак већ био наштампан. Ево његова одговора:

„..... „*Целе је ти?*“ значи „*који си ти,*“ *qualis es tu?* а „*Јекуре*“ мора бити да је „*Лекур,*“ што у арбанашком значи „*кожа*“ или „*лешина,*“ *cadaver*, а у пренесеном смислу човека који се одлучио на тако сигурну смрт, да се већ и сам сматра за мртваца. Као што видиш Стерино „Целети?“ „Јекуре“ није ништа друго до ратни „одзив“ или „Losung“ Сулиота, који су и онда говорили као и данас арбанашки.“

И при састављању речника исте су тешкоће као и при састављању коментара. Гледао сам да побележим све речи, које се сад више не употребљавају, и које се теже могу разумети.

Слика Поповићева, која је овоме издању приложена, израђена је по портрету масном бојом, који је Поповићева жена заједно са рукописима његовим предала Матици Српској у Н. Саду.

7. новембра 1892.
Београд.

Љуб. Стојановић

Digitized by Google

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ

СТРАНА	СТИХ	СТОЈИ	ТРЕБА
27	123	губилиште	губиште
37	138	захори	заори
48	4	поред	пород
53	1	пустоловит	пустословит
54	42	спомињати	спомињат'
57	78	изобил'е	изобил' је
60	147	безакон'а	безакон'ја
73	85	властољубље	властољуб'је
85	36	гордост	горкост
101	14	сузе	сузу
113	13	знаци	злаци

Још је на неколико места поткрало се *гнев* и *гнечи*, место *гњев* и *гњечи*.

Digitized by Google

ДАВОРЈЕ

I.

Digitized by Google

Digitized by Google

МОЈИМ ПЕСМАМА

Одлазите, песне моје,
Мога чувства мила чеда,
Кол'ко ћете л' трпет' вреда
Од несташних зоља многих!

Кад љубовно љубов блага 5
Свом породу прашта ма́не,
Строге јесу очи стра̀не,
И спев худи мраком казне.

Но нек само Српство траје,
Макар били ваши дани 10
Заборавом претрпани,
Ил' песништва смешна брука.

Нек судбине стрела свака
О вас боље врх отупи,
Да кад Српству злим приступи 15
Не узможе ране дати.

Наглост, раздор и неслога,
Праотачне наше клетве
Нека у вас траже жертве,
Кад се њима род зарази. 20

Нека Српство буде славно,
Ма се хвала од вас крила,

Digitized by Google

Та наша је гордост била
Само рода глас узнети.

Нек весело Српство буде, 25
И тако су болне груди,
Где се чувство к песми буди,
И туга је певцу друга.

Ако л' нежно какво срце
Ваш, песмице, звук усхити, 30
Нека само лепим кити
Своје прси, своје нрави.

Нек се прође венце слати,
Певца жеља та не дражи,
Колико ли слава важи, 35
Кад се брза смрт пријави!

Подизати рода цену,
Један спомен нек нас прати,
Пак и тај ће током спрати
Повремена нагла река. 40

Digitized by Google

СПОМЕН ПУТОВАЊА

ПО ДОЉНИМ ПРЕДЕЛИМА ДУНАВА

Промено света, шта је обичније, чешће од тебе!
Непостојанство судбе, шта је од тебе брже!
Силно с' напреже човек вечностална стварати дела,
Ал' у прсима свак' трулежа усев носи.
Залуд лекова цед против отрова болести разних,
Судба је човека та: земља да земља буде.
Није ли древност свог Ескулапа називала богом?
Ца где је тај Ескулап? време му разнело гроб.
Гле Мехадије пут! како болни јатама спеше,
Болести лече с' једне, друге да жертва буду. 10
Брда из старих јошт једнако куља целителна вода,
Људе, ах, свака година друге води.
Обвештан камен на Римљане одводи мисли,
Херкула натпис многи дано за здравље слави.
Време је сатрло све, и људе и Херкула самог, 15
И место њег' басном слави се Јоргован*) сад.

*) Србљи и Власи баснослове о чудесама, која је Јоргован у мехадиским топлицама починио.

---

7. — *Ескулап*, грчки бог лекарства.

9. — *Мехадија*, 22. км. северно од Оршаве на потоку Бела Река, сумпоровито купатило, познато још од римских времена под именом Херкулове Бање; има доста римских остатака.

14. — *Херкул*, највећи јунак грчких прича.

Digitized by Google

Черна и Домоглед, Станчилово, Бела и Река
Српско име носе, Србаља кажу славу.**)
Где су ти Србљи сад? на њихним гробовима стра̀ни
Зидају куће, да сви времена жертва буду. 20
Тако се природа обрће вечно, сама једнака;
Све, на земљи што је, ме́ни подлаже скорој.
Даље, душе, даље, гле како Дунав струји огромно,
Купеђ' капљице там' у море сиње носи.
Као богатца живот час тихо, час спеши буровно, 25
Да величину своју вечити сасне у гроб.
Љупко чамац броди, зефиром га волна таласа,
Провиди с' бистра вода искреном равно срцу.
Мимо чамца лете смејућа се весела брда,
Брегови грдни лете, дивно позорје оку. 30
Али каква страхота! злобно с' испречиле горе,
Пропашћу чамцу грозе, исход препречен сваки.
Опет Дунав с' окреће, горда уступају брда,
И весело врата путника примају свог.
Тако често срећа узмућује човеку живот, 35
Удари тешки судбе трескају бурно њега;
Док на један пут сунце засине, разгали се небо,
Ишчезне беда и страх, надежда сване опет. —
Шта с' оно изгребено види на обали десно?
Пут је то древних Римљана дивно дело. 40
Њим су проходали прости и силни, храбри и слаби,
Другима да стрелом смртну зададу рану.
Где су сад ови? по крвавим борбама многим
Све их немирне ледени помири гроб.
Спомен Трајана на стени је дивној утврдило писмо, 45
Ах, но и њега је црн злобљиво смрчио дим.

**) Око Мехадије како с ове, тако и с оне стране, у Влашкој, брда, реке и села имају понајвише српска имена.

Digitized by Google

О Трајане, твоје све спомене претрпа време,
Једва ко спомиње твојих триумфа славу.
Један тек споменик „усрећити твој тобом народ“
Остаје вечно честит, остаје свима познат. 50
Златне речи твоје, Сабурану изушћене врлом,
На утеху људства разноси повесница:
„Прими овај мач, ако добро узвладам, за мене,
„Ако је влада ми зла, носи га супрот мене.“ —
Шта там хучи? разлеже се камен, и љути се пена, 55
Гвоздена*) врата су то, лађама беда и гроб.
Стешњен јечи Дунав, на човека помоћ изгледа,
Ал' је човека моћ противу природе мрав.
Опет се обала шири, Трајановог моста останци
(Горд Полодорија твор) туже од векова ту. 60
Умом ствара човек на мислени мостове крили,
Да на истине он сјајни успуже се трон;

*) Демир капија.

---

45. 46. — *Трајан* римски цар (98—117 п. х.), најзнатнији владалац после Августа, ширио је границе царства сретним ратовима са Парћанима и Дакима и подигао је многе знатне грађевине у римској царевини.

Пред Текијом на Дунаву на српској обали налази се у стени натпис Трајанов (Tabula Traiana), који је почадио и био се почео кварити од ватре што су под њим рибари ложили, али српска влада је 1890 подзидала испод натписа тако, да се тај натпис више неће кварити.

59. 60. — Због својих ратова са Дакима Трајан је подигао на Дунаву између Костола са српске и Турн-Северина са влашке стране диван мост, 104 г. после Христа, који би — по уверавању инжињера — и до данас трајао, да га није цар Хадријан (на двадесет година пошто је саграђен) разрушио, бојећи се навале варвара са севера.

Тај је мост градио *Полодорије* (Apollodor) родом из Дамаска који је градио и форум Трајанум и стубове на њему.

Digitized by Google

Рукама мосте прави даљну да поздрави браћу,
Свеза људства и леп сродства утврди се сплет,
Трговина цвета, сприопште се мисли узајмно, 65
И општезлатни свету укаже се век.
Је ли Трајановог моста та цел? ах, освета једна,
Декевалу пропаст породи ово дело.
Ужасни рате, тебе су змије одојиле јетке,
С тебе црног Трајан помрачи свој славе зрак. 70
Залуд вешт Полодорија труд на пропасти воде
И себи и њему вечити дићи спомен:
Време је потрло све, и дело и мајстора самог;
За величином својом растурен тужи камен.
Гле, Северина град у развали лежи сахрањен! 75
Где су биле куће, гњизде се гуштери сад.
Није л' то предел Дечанскога негда области,
Где је Србаља мач крчио владу себи?
Краљево и Чернец приповедају Србије славу,
Саму је пак славу времена изгриз'о црв. 80
Тако све нагло на овоме протиче свету,
Једна повест и глас разноси с' равно ветру.
О ти, кој' на трошним останцима предака милих
Временом за старим уздишућ' тужно стојиш,

---

68. — У време римских царева Домицијана и Трајана много су нападали Даки са севера на римску државу нарочито под својим краљем *Декевалом* (не зна се је ли му то било име или титула), али Трајан, пошто сазида мост на Дунаву, победи га и разори му престоницу и освоји целу Дакију (између Тисе и Прута: Банат, Ердељ и Влашка).

94. — У парку садашње нове вароши Турн-Северина налазе се рушевине неке куле зване Северинова кула (отуда и име вароши). На томе месту била је римска насеобина *Понтус* или варош Александра Севера.

Digitized by Google

Устани, куцн'о је час; на народне славе попришту 85
Дижи име и чест, делима, рода милог.
И на твоме ће стајати гробу потомака нога,
Гроб нек ти заслужном споменик сјајан буде.
То Белизара, Трајана, Вељка, Доситеја диже;
Кратак је живот к'о сан, дела су вечита тек. 90

4. семе носи. — 13. Римљане спомиње древне. — 17. Бела Река и Черна, и Домоглед орла седиште. — 19. њиовим гробовима други. — 22. што је на земљи, мени излаже. — 23. путује громно. — 29. весела поља. — 33. опет се Дунав окреће. — 36. судбе одсвуд окруже њега. — 38. опет сване. — 42. смртни изрију гроб. — 43. по крвном јеку оружја. — 44. све их је гроотом кивна помирила смрт. — 47. злобно поразно. — 54. ако ли зло владам, носи га против мене. — 55. шта тамо. — 56. пропаст и гроб. — 57. стешњен стење. — 60. та Полодорија твор. — 61. умом човек прави. — 62. успужа се. — 66. и народима општезлатни. — 70. с тебе црног. — 73. сатрло. — 86. гнезде се. — 77. је ли то предел Дечанскове. — 78. где је Србије моћ ширила владу своју. — 79. опомињу Србаља. — 81. све шумно. — 88. нек ти срећном. — 89. Велизара, Трајана, Ђорђа.

„Подунавка“ 1843. бр. 30. и засебно издање без године и места штампања.

---

94. — *Белизар*, изврсни војсковођа цара Јустинијана I, који је многим срећним ратовима највише допринео да се уздигне слава и моћ царева, и који је неколика пута спасао њему и живот и престо.

Digitized by Google

НА СМРТ

ЈЕДНОГ С УМА СИШАВШЕГ

И ти већ сврши, Алекса бедни,
Тешки живота пут,
О, какве мисли при гробу твоме
Болно напрежу груд!
Ти ниси ума познавао силу, 5
Човека виспрени дар;
Што краси срце, надима прси
Стран ти би чувства жар.
Сладости брака уживао ниси,
Видео деце радост. 10
Нит' лепу с веселом ти си дружбом
Провео летећу младост.
Гологлав, јадан, без крова, без ложа
Блудио с' по пољу сам.
И твоје речи — одјек ума — 15
Б'јаху замршени сан.
Као сјајно, велико зданије негда,
Што сруши времена злост:
Тако живота твога судба
Подиже нему жалост. 20
Но ти ни студен осећао ниси
Припеку сунца, ни зној,
Од сваке светске опроштен буре
Живот је био твој.
Две грозне, пуне године беда, 25

Digitized by Google

Што посла људма Бог,
Без страха ти си преспавао тихо
Заблудом ума твог.
Дволични језик пријатељства лажна
За тобом није бацао јед, 30
Нит' љута стрела душмана силних
Нанесе теби вред.
Од црне злобе, зависти јетке
Стрепио ниси нигда,
Нит' жалост, патња, ни болест разна 35
Потресе дух ти игда.
Лакомост гладна, што туђе вреба,
Није ти крала ноћ,
Нит' жеља к слави, немира пуна
Гризла т' живота моћ. 40
При скорбном твоје погребу мајке,
Где сродника тужаше глас,
Ти си без суза, спокојан остао,
Сваком мудрацу образ.
У затвор стеран осећао ниси 45
Тавнице тугу и злед,
Све горке, несташне обиде света
Нису ти мутиле јед.
Кад други своје несрећу куће,
Деце оплакује срам, 50
Ти си без сваке скорби ишао,
Од сваке беде стран.
У вечном света немиру, ти си
Један уживао мир;
О, срећан ти си! сад те у гробу 55
Вечити обима мир.

---

25. — Година 1848—49. мађарска револуција.

Digitized by Google

ГРОБЉЕ

Сладак је заклон, када ветар љути
Мора тишину пакосно узмути,
И трошна лађа у највећој беди
Гибељ победи.

Сладак је одмор после тешких мука, 5
Кад злоковарства изгнечи нас рука,
Ил' судбе игра, пуна горка једа,
Дух изуједа.

Живот је, друже, ово бурно море,
Облаком тешким обастрто горе 10
Где вихор струже, и Харибдис клети
Пропашћу прети.

Там' злоба, завист и клевета ниска
Зубма отровним добродетељ гриска
Там' случај преки ил' болести разне 15
Срећу нам прâзнê.

---

11. — *Харибдис*, у старим грчким причама персонификација опасног морског вртлога, који је — мисли се — био у сицилиској отоци недалеко од врха месинског насипа, који се сад зове Гарофало. Он је био опасан невештим морнарима толико више што, бежећи од њега, могли су се разбити о стење Сциле. Кад је мирно море, нарочито кад нема јужног ветра, сада се плови без опасности.

Digitized by Google

Страсти̂ слепоћа и неситост жеља̂
Лакомо срце славољубјем стреља;
Краде нам санак, боде нас и мучи,
Дим да докучи. 20

Често олуја, кад се клониш беда̂,
У кући мирно почивати не да;
Хита безвољне међ' метеж и буну
Несреће пуну.

Невиност често под неправдом страда, 25
Врли се газе, злост и порок влада. —
Тако нас живот сваког поји редом
Бедом и једом.

Мирно је гробље, вечита тишина
Уморне кости у објат'ја прима; 30
Нит' сила злобна, нити отров гнева
Тамо доспева.

Хоћеш слободу? наћи ћеш у гробу;
Гроб скида ланце дугосужном робу,
Ћути насилник, нит' оружје звечи 35
Права да гнечи.

Тражиш једнакост? та под земљом влада,
Ту сваког чина преимућство пада;
Краља ил' роба, ништетна ил' славна
Судба је равна. 40

Тражиш ли братства? у гробу га тражи,
Корист ил' глупост где на бој не дражи.
Тако је прави покој тек у земљи,
Беда на земљи.

Digitized by Google

СПОМЕН ВИДОВА ДАНА

За вечером Лазар седи,
  Сутра иде Видов дан,
Погружена њега гледи
  Српске војске смућен стан.

С упаљеном воштаницом 5
  Над Лазаром геније' стоји
Скорбним лицем к трону судбе
  Он управља поглед свој.

„О, уклони, свемогућа,
  „Ово од твог народа; 10
„Није народ, није земља,
  „Где не цвета слобода“.

Ал' безгласна стоји судба
  Око ње је ужас, страх;
Дечанскога крв облива 15
  При подножју њеном прах.

У сузама Душан тоне,
  Котрља се страстй смет,
С пребијеном воштаницом
  Осветљава геније' клет. 20

С тужним срцем сад ишчезне,
  Смртни Српству куца час;

Digitized by Google

У прсима сваки носи
  Своје судбе горки клас.

Вражда сеје љуто семе,
  Вера с' зове невером,
Вук се диже, Милош пада,
  Милош, — дика роду свом!

Бурно свиће Видов данак,
  Да оправда прошлу ноћ,
Ал' је слаба рука људска
  Где с' противи виша моћ.

Није л' Рима древног сила
Полубожна негда била
  Све раздора сруши власт;

Лети Србин, лети вољно
На Косово поље бојно,
  Нагли своју у пропаст.

Сабље звече,
Брда јече;
Крв се лије,
Срце бије.
Коњи вриште,
Мајке пиште,
А јунака ране тиште.
Сложно браћо!
Србин бије;
Милош гди је?
Мурат лежи,
Турчин бежи,
Србину се срећа смеши.

Digitized by Google

Но Вук клети
Ропством прети;
Лазар пада,
Све пропада, 55
Ах! надвлада
Турчин љути,
Бој уђути.
Српску славу, српску сјајност,
Српско име, српску знатност, 60
Све прогута Видов дан.

* *
*

Ништ на земљи постојаног!
Данас весео, сутра тужан,
Данас силан, сутра сужан,
Данас богат, сутра дужан, 65
Данас славан, сутра ништ.

* *
*

Дуго Србин пишти
У невољи тој,
Ков га ропства тишти,
Није своме свој 70

Сва Србија тужна
Један сињи гроб,
Син је плачно виче,
Свуда сужни роб.

У незнане земље 75
Он прелази стран,
Да избегне горки
Ропства вечна стан.

Digitized by Google

Отечество губи,
  Сваком туђин свуд,
Српско чедо дојн
  Туђе мајке груд.

О смилуј се, вишњи,
  Гнев утоли твој,
Од коначне беде
  Спаси народ мој.

Тако сва од вопља
  Српска јече поља,
Ал' је страна смртном
  Вечна вишњег воља.

* *
*

Време иде, време бежи
Бујним стремом, бујним хуком,
Све раздире кивном руком,
Куд манито смртни тежи.
Јуче страшан, данас смирен,
Јуче важан, данас презрен,
Јуче славан, данас потрен,
Јуче силан, данас роб.

* *
*

С вишеземног сад престола
  Свој разлива судба глас:
„Чујте, Србљи, Божја помоћ
  „Милостиво здравља вас.

„Што је Србин злопатио,
  „Причина је себи сам,

Digitized by Google

„Вражду, раздор и неслогу 105
„Он обљуби себ' на срам.

„Грех Душана покајан је,
„И што крвни створи Вук,
„Проклетство је освећено,
„Буди, Србе, Србу друг. 110

„Будите се, ви синови,
„Из дремежа сваки свог,
„Нек вас Србин брат дочека
„Као жељеног брата свог.

„Свет разума почитујте, 115
„Да познате среће цвет,
„Тек је онде права срећа,
„Где с' глупости руши сплет".

Тако судба мати рекне
Сјајни небу сину зрак; 120
Бурни облак, и давнашњи
Разбегну се беда мрак.

Опет гениј' с воштаницом
Указа се с целом сад,
И као нови воље Божје 125
Он осветли рукосад.

Умиљато насмеши се
Пак загрли српски род:
„Вечно, роде, вековао,
„Вечно славом успевао, 130
„У свом добру сазревао,
„Купећ' слоге рајски плод!"

Digitized by Google

* *
*

Радо човек спомиње
Своје негда јаде,
Кад му бољег живота 135
Дне часови сладе.

Но корист је спомена,
Што страдалци гледе,
Да с' пажљиво чувају 140
Од подобне беде.

12. не влада. — 13. но безгласна, — 18. силно тутњи грома звук. — 20. генij' круг. — 21. с тужним лицем. — 31. људска рука. — 35. све поруши судбе. — 38. лети своју. — 51. за слободом Србин тежи. — 52. но Вук бежи. — 53. (нема). — 58. небо с' мути. — 59. славу, српску сјајност. — 65. славан, сутра бедан. — 66. соко, сутра мрав. — 73. син је оплакива. — 75. у несродне. — 77. тужни. — 78. љута ропства стан. — 85. од пропасти вечне. — 87. 88. тако тужним гласом Србија вопија. — 95. јуче силан. — 96. јуче славан. — 97. јуче страшан, данас сатрен. — 98. јуче тиран. — 115. свећу наука потпаљујте. — 118. где с' незнања. — 122. беде. — 125. 126. млатко лице румен краси, задовољства лепи слад. — 131. у блистању.

15. јунија 1841. „Голубица" III. 1841.

Исту је песму донео и „Сербскій народный листъ". 1842. бр. 23, још са овим изменама: у ст. 33: Рима дивног, и ст. 127: посмеши се, и изостављени су стихови 59—61.

Digitized by Google

НА СМРТ ЈЕДНОГ ЗЛИКОВЦА

Шта? тако брзо? ни три пуна лета
  Његове славе не потраја зрак,
И као печурка, у калу зачета,
  Прсну о густи тврда гроба мрак.

Крваве руке, (бич некада људма) 5
  Многи по свету што сејаше страх,
Скрштене леже на леденим грудма
  Сутра да пређу у трулеж и прах,

Каква страхота! судба судом строга,
  Што казни позно, ал' праштат' не зна, 10
Ни да с' причести не даје му рока,
  Нит' да се каје за сва своја зла;

Већ са крвничком, тешком душом клетве
  Одлази на пут страхом обузет,
Где многе душе, свирепства му жертве 15
  С осветним лицем трче му на срет.

Сузе, и њихне поднесене муке
  Змијама равно трзају му груд,
И с писком љутом суве дижућ' руке
  Прате га к трону свевишњем на суд. 20

Тврд, неумолим, гордник негда холи,
  Сад исти пузи као последњи црв,

Digitized by Google

Клечећи дркће, и за милост моли,
Ком сладост б'јаше проливати крв.

Где му је сила? она крута глава, 25
Што злобно бедни попираше свет?
Помркну сјајност, оде празна слава,
И пређе страшан, сад је паучни сплет.

Прашино светска, зашто паклу даде
Вечно блаженство за сујете сан? 30
Смрт твоја свету ублажава јаде,
Смрт твоја општег весеља је дан.

Всује ти сузе ласкатељи точе,
Числећи лажно твоје врлине,
Всује и гробне са натписи плоче 35
Траже оманут' слабост светине.

Зликовца дела из спомена људи
Не може стрти лицемера труд,
И чак из гроба повест грешне буди
Строги да приме по заслузи суд. 4

3. у гнoју зачета. — 8. брзо да пређу. — 16. с лицем прискорбним иду му. — 18. као јетке змије. — 19. бледе дижућ'. — 21. тиран негда. — 22. дркће као. — 25. она бесна глава. — 26. што ногом. — 28. и бивши страшан. — 31. олакшава јаде. — 32. општи. — 37. дело.

„Седмица", 1852. бр. 8.

Digitized by Google

ГОДИНА 1848-А

Каква врева по свету, свуд ускипели људи,
Окове с кликом своје стреса пробуђени дух.
Буктећ' расипа луч из Париза искре волшебне,
Отуда пали се Беч, и сва Јевропа гори,
Громко разлеже се глас: „слобода, једнакост, братим-
И као припева строј срце чаробно диже. [ство,“ 5
Где си, слободо, дадиљо духа, ти живљу живота,
Теби, рајска кћери, најлепши пристоји храм.
Али зашто се крв пролива у веку слободе,
Зар њу рађа мука, беда и туга и плач? 10
Ништ' не бива с лакоћом, бол је радости мати,
И што више желиш, цена је тиме већа.
Глас се слободе ори, и опет су стешњене груди,
Стрепи за биће својих страхом одржими дух.
Нема чести имању, дружевности пара се поруб, 15
И на рођена свог брат подозрева брата.
Жељне једнакости дар са тегобом подносе многи,
Тамнице, грабеж и смрт жертве без числа броје.
Тако олуја и град и пламене стреле громовне
С многом имања штетом животни блаже воздух. 20
Да л' ће и бура рата земаљски нам округ растворит'?

---

3. 4. — Фебруарска француска револуција од год. 1848 (када је проглашена друга република), која је потресла сву Јевропу, па је букнула буна и у Бечу и у целој Аустрији.

Digitized by Google

Да л' ће слободе и леп братства просинути дан?
Одлаз'те, ласкаве речи, ви, маске за окате људе,
Ви, шарене лутке за слабоумну децу;
Глупост и себичност, два идола слабости светске, 25
И честољубија дим људска покрећу дела.
„За слободу, браћо," Катилина дружину дражи,
И од грабљиве Рим његове стрепи чете.
Там' Бунапарте лаке за слободу бодри Французе,
И слободу под свој с њима сахрањује трон. 30
Тутњи Ромулов град са сенатом Граси се бију,
Две су странке, обе мач за слободу дижу.
Тако страсти сеју по свету раздор и вражду,
Да мрску засите свог сујељубија глад.
Речма вуку себи лакомислено мноштво простоте, 35
А где је простота, ту је и глупости дом.
Као узбуњен ветар обарају стари поредак,
Саме Божества вечне законе траже сломит'.
„Шта, безумни, чиниш, зар то су основи вере?
„Тако л', јадниче, свог Творца с висине славиш? 40
„Остав' тај нечестија пут, поврати се амо,

---

27. — *Катилина*, неваљали и пропали римски племић, био је глава једне завере у Риму, која је хтела да побије све важније људе и разграби им добра, а Катилини да преда неограничену власт. Али конзул и највећи беседник римски Цицерон уђе томе у траг, те Катилина заједно са завереницима плати главом.

29. — Наполеон III, који се прво борио за републику, па се после прогласио царем.

31. — *Тиберије* и *Кај* браћа *Граси*, народни трибуни у римском сенату, хтели су да уведу реформе у римској државној управи у корист простог народа, али су наишли на јак отпор код племића. Због тога су се развиле сталешке борбе у Риму, и обојица су платили главама (133 и 121 г. пре Хр.).

Digitized by Google

„Познај Бога к'о ми, ил' ће те затрти мач.“
И крв силна тече, не штеди се на сиси дете,
Робе, пале куће, души да купе места.
О људи, људи! маломоћног створа мравиње, 45
Ви л' ћете с том снагом силна осветит' Бога?
Падните ниц, отрес'те своју слепоћу и грехе,
Сутра ће јуроде вас општи прогутати гроб.
Ал' је глупост јача од разума небесне искре,
И у недомашне пружа се кругове страст. — 50
Немоћан ступа човек у пространост мучнога света,
Жалосно дете плаче, негу и храну иште.
И милосрдно туђин принима се детета слабог,
Пружа му пишту и корм, даје колевку и кров.
Учи га познавати свет, познавати Бога, 55
И брбљав језик говора извикну дар.
Сад се понос диже у до јуче детету слабом
И који б'јаше ничиј', народност тражи себи.
Љубећ' свој навичај, са подсмехом суседа гледи.
Мрзи, прети, гони; ето за народност бој! 60
Који сам жељно иште придовући туђина к себи,
С кивном тугом срца завиди другоме то.
И крв реком тече, за народност кољу се људи,
Ах, због народности гњави се човечество.
Гледај грозно бојиште, јунаци су покрили поље, 65
Мртва, у крви својој, нага телеса леже.
Питаш, тко је овај, од чијег је племена други?
Нема су уста да ту сумњу разреше теби.
Сад се отвара јама, и без разлике трпају с' доле,
Пријатељ, противник једнако право има. 70
Од'зго натпис стоји: „за народност падоше жертве.“
За чију народност? де, каж'те што трунете ту!
Јеј, слепоћа људи што чини, гњура по мраку,
И у лудилу свом сенку за суштност хвата.

Digitized by Google

Негда б'јаху свете за закон крваве војне, 75
Наш век горко жали заблуду ума ћакву;
Жали и пири другу „за народност“ ватру и метеж,
Јер је метеж и свар прсију живаљ наших.
Лепо је нарав сваком усадила правило вечно:
Сам што нећеш себи, другоме чинит' немој; 80
Ал' заблуђена страст на природу устаје саму,
Газећ' закона строј тражи *слободу* створит'.
Отима туђе без милости, домове пали и руши,
Пљачком и ропством сади *једнакости* цвет.
С плаве ил' жуте боје, с банкета подиже војне; 85
То је просвете плод, напредак века нашег!
„Ах, да је республике!“ Не бијаше л' ова у Риму?
И с њом колика крв, патња и метеж и страх!
Маријус и Сула республици победе носе,
И у республици јатама људе кољу. 90
Дркће Ромула град пред Цезара умом и снагом,
Грађанин са трепетом новога Сулу чека,
И он прашта сваком, залечује држави ране,
Благост бира за штит, законе мудре носи.
Диви се тој величини духа понизна вселена, 95
И, кој' б'јаше човек, народ'ма јест полубог.
Ал' слобода плаче, республике нема у Риму,

---

89. — *Марије* и *Сула*, конзули и војсковође римске. У првом грађанском рату римском (88—79 г. пре Хр.), у коме је погинуло много народа, први је био вођа странке простог народа, а други племићке.

91. — *Јулије Цезар*, нећак Марије, вођ народни у борби против племића, прво је поделио власт у римској држави са Помпијем и Красом (прво триумвирство г. 60 пре Хр.) и када Крас погибе, он победи и Помпија, (други грађански рат 48 г. пре Хр.), те тако постане неограничени господар у Риму, и прогласи се диктатором и императором до смрти.

Digitized by Google

У мрклој ноћи пали се младежи дух.
Чувство угушује Брутус, раствара природе свезу,
На мачу његовом пуши се Цезара крв. 100
Кликће слободе глас, и опет рат бесни грађански,
Касијус пада и Брут, с њима слобода и Рим. —
Чудно је света коло, муњевидно окреће се напред,
Дан се даном тера, година стару једе;
Други дани и време друго: облачно ил' ведро; 105
Али природе ток једнообразност носи. —
Из незнања човек образењем ступа у зрелост,
Други дух времена мисли порађа друге:
Ал' је човек једнак са страстима, вољом и тежњом,
И глупост стара јавља с' у виду новом. 110
Раскош мушки у Рим из Атине разнежене пређе,
Сад призрак Рима носи на углед Париз:
Тешко Тарквинија иго одважност Римљана збаца,
И с њим постаје срам светиња стара круне;

98—102. — Око шесет најзнатнијих Римљана, који су били одани старој републици и слободи римској, склопе заверу да убију Цезара. Међу њима су били најзнатнији *Касије* и *Брут*, који је био као сродник Цезарев. Они Цезара убију у седници сенатској, али слободе не поврате, јер *Антоније* љубимац Цезарев изиђе пред народ са крвавом хаљином Цезаревом и вештом беседом разјари народ против завереника, те ови морадоше побећи из Рима у Македонију. — У Риму предузме власт нећак Цезарев *Октавијан*, и подели је са Антонијем и Лепидом (друго триумвирство 43 г. пре Хр.). Октавијан и Антоније разбију републиканску војску у бој код Филипије у Македонији, а Касије и Брут сами се убију (42 г. пре Хр.). Наскоро после тога заваде се међу собом и ова тројица, и у међусобним борбама пропадне Антоније и Лепид, а Октавијан се врати у Рим са титулом Цезара Августа и императора (30 г. пре Хр.). Тако је од римске републике постала неограничена монархија.

Digitized by Google

Грађани мирни гину по слободним улицам' Рима, 115
Злобни Антонија мач крвожедно бесни.
„Ах, већ доста слободе," утешњени грађани вичу,
И Август подиже давно забачени трон.
Овде Неро седи, Каракале свирепа душа,
Ужасни Рима пожар светли им црни живот. 120
Зло је пређе и сад, јер правду загушује воља,
А без правде сваки гнусан је владања строј.
С бесним кликом Француз на губилиште Лудвика
Да на трону по том Наполеона слави. [прати,
Законе старе руши, да подобне пусти у живот, 125
Што је тражио сам, другом оклева дати.
Глед' преко сињег мора у новој земљи Колумба.
С челичним стрпљењем мач за слободу вади с'.
Пљеска Јевропе одзив, Лафајет им у помоћ спеши,
Трудом и слогом скида се ропства терет. 130
И та земља слободе сад закон носи за ропство,

---

113. — *Тарквиније* Поносити био је последњи од старих краљева римских (533—509 пре Хр.). Њега народ због једног срамног дела збаци и прогласи републику, која је трајала све до Августа.

118. — В. 98—102.

119—120. — *Нерон* (52—68 г. по Хр.) и *Каракала* (211—217 г. по Хр.) били су најстрашнији тирани међу царевима римским. — Нерон је запалио Рим да би видео како је изгледала стара Троја кад је горела, па обеди на Хришћане, те су тако многи изгинули.

123. 124. — У првој француској револуцији скупштина је осудила и погубила краља Луја XVI (1793), а неколико година доцније зацарио се Наполеон I (1804).

127. — 18 априла 1775 почеле су Сједињене америчке државе борбу против енглеске врховне власти, која се свршила миром 3 септ. 1783 и признањем независности Сједињених држава.

Digitized by Google

О слободе мати, како те страсти пљују!
Људи, чествујте правду, отрес'те се себичне тежње,
Љубите ближњега свог, век да просине среће.
Народност и слобода, једнакост рајске су биљке, 135
Човеку на земљи прво је човечество.

7. дадиљо ума. — 11. ништа. — 15. нида се. — 20. чисте воздух. — 21. воздух растворит'? — 41. обрати се. — 42. сатрти. — 46. силног. — 53. прихваћа се. — 57. јучер. — 58. тражи своју. — 61. привуђи. — 63. и рат силно бесни. — 67. од ког је. — 75. свирепе војне. — 84. стегом и ропством. — 85. борбе. — 88. и беда и страх. — 98. младежи пали се. — 99. раскида. — 104. година другу стиже. — 105. друго и време, облачно и. — 107. у вечност. — 121. загушују страсти. — 122. проклет је. — 126. што је јучер искао, другом данас не да. — 129. Јевропе клик. — 130. слогом и трудом. — 135. рајско је биље.

„Београдскій великій календар“ 1853.

---

129. — *Лафајет*, француски генерал, отишао је 1777 самовољно у помоћ Америчанима.

131. — Све до 1 јануара 1863 владао је у Америци закон о робовима црнцима, а тада је укинут. Око тога је у Сједињеним државама трајао четири године грађански рат (1861 – 65).

Digitized by Google

ЧЕСТОЉУПЦУ

Зашт' твоје лице, пријатељу, вене,
Подобно красу ружице румене,
  Кад после мраза снужден ћути врт?

Остави жеље хранит' бригородне,
Остави мисли и многе и шкодне, 5
  Мукла ти седи за леђима смрт.

Зар испод митре задовољство цвета?
Ах, задовољство по колиби шета,
  Где постан обед весели је пир.

Златно подглавље сан не носи блажен, 10
Никакве цене нема дом украшен,
  Кад срце гризе чама и немир.

Или на дванај'ст возио се вила,
Ил' рода простог колеса ти била,
  Плодан тегобом не мења се пут; 15

Свилене узде, позлаћене жвале
Радости носе и кратке и мале,
  Кад ноге тишти бол и недуг љут.

Прођи се грамзит' за сујетном славом,
Незгоде лежу и са царском главом, 20
  Свако достојинство има црва свог;

Digitized by Google

Нек те измирна узастопце прати,
Неће ти тело задај лепши дати,
Кад одеш у гроб ништан и убог.

Кам' она свите Путникове цена? 25
Твога Јустина лепота чувена?
Протече кратка слава и украс.

И наше, друже, нек су веће блести
Неће нам име потомству одвести
Ако врлином нисмо стекли глас. 30

Пахомију Јовановићу. 1. зашто. — 5. остави гриже. — 14. ил' простог рода. — 20. злобриге лежу. — 24. кад у гроб одеш. — 25. 26. кам' она сјајност Путниковог круга, дивна лепота Јустина твог друга? — 28. и твоје. — 29. 30. неће ти славно к потомству одвести заслугом лепшом непознати глас.

год. 1848. „Седмица". 1852. бр. 21.

Digitized by Google

МАРКО БОЧАРИС

I

Мустаф-паша с војском иде,
С војском силном, големом,
И као гром,
Што потреса лес и дом,
Кад грмове близу рази, 5
Грке вест порази.
Плачно старци руке шире,
Жене вриском вриште,
А дечица поплашена
На грудма им пиште. 10
Сам јунак
Духом до сад тврд и јак
Оборио брижну главу
Сузам' росећ' траву.

Марко Боцарис. У бојевима против Турака при крају прошлога и у почетку овога века веома се одликовала Сулиотска породица *Боцарис*, а најзнатнији је међу њима био *Марко*, рођен око 1788. После пада Сулије (види ниже, стих 45) живео је на јонским острвима, одакле је једном покушавао да ослободи своју отаџбину, па кад му то не испаде за руком, ступи у француску службу у једном арбанашком пуку. 1813 г. био је члан Хетерије, а 1820 врати се у Епир са осталим Сулиотима на позив Али-пашин да се бори с Турцима. Кад је букнуо грчки устанак придружи се Грцима, и одликовао се

Digitized by Google

Тад пролети сред народа 15
Млади Бочарис,
Кано љути, кад га скуче,
Злих ноктију рис.
„Шта стојите, храбра браћо,
„Није л' с нама Бог? 20
„Кој' је многе потрё враге,
„Сокрушиће и овог.
„Сви у бој,
„Нек је двапут већи број
„Душманина злоноснога 25
„Надбиће га слога."
„Не може се, Марко, бити
„На равном бојишту,
„Наша деца и за сутра
„Од нас помоћ ишту." 30
Тако разлог других вожда
Наглу ватру стеже,
А Марку се болно срце
У грудма напреже.
Дуго ћути, камен сињи, 35
С браћом тугу дели,
На један пут громким гласом

патриотизмом, некористољубљем, мудрошћу и храброшћу. Учествовао је у бојевима у западној Грчкој, а особито се одликовао бранећи Мисолунги. 1823 предузме да води први напад против Арбанаса који су били под Мустај-пашом. Ноћу 21. Августа нападне код Карпениза са 350 одважних Сулиота на непријатељску предстражу, која је била састављена од 4000 Миридита и Гега, рачунајући на помоћ Акарнанске војске, која је у одређени час требала да нападне с брегова. Али обећана помоћ не стиже, и Марко паде на челу својих Сулиота одмах у првом судару. — Тај се бој опева у овој песми.

Digitized by Google

Тишину прострели:
„Где сте, друзи Леониде,
„Шпартански јунаци,
„Кад бијаше да потавне
„Славе грчке зраци?
„Вашег духа да је међу нама,
„Не би овде скукала нас чама.
Тад поскоче Сулиоте
Лица мрка,
Дугих брка,
Мишцом снажни,
Борби страшни,
Намрштени
Натуштени,
Близном рâна укрштени,
Вични мраза, вични слоте,
То су, брате, Сулиоте.
„Зашт' се, Марко, себи ругаш сам?
„Је ли мрети? ево нас готове,

---

39. — *Леонида*, шпартански војвода, показао је необичну храброст са својим Шпартанцима у боју код *Термопила* у другом персијском рату (480. пре Хр.).

45. — *Сулиоте* зову се грчко-арбанашки хришћани из *Сулие*, тешко приступног брдског краја на извору Ахерона, који су под својим капетанима готово независно живели од почетка 18. столећа. Њихову је самосталност уништио после дугих бојева Али-паша јањински 1803. Становници, који нису изгинули у бојевима, избегну прво у Паргу, па после на Јонска острва. 1820. г. позове их Али-паша у помоћ против Турака, обећавши им повратак у отаџбину. Кад је Али-паша пао, они предаду 1822. г. своје позиције Турцима, па се на енглеским лађама превезу у Кефалонију, и одмах се умешају у грчки устанак, у коме су се веома одликовали храброшћу.

Digitized by Google

„Поћи ћемо, куд нас нужда зове,
„Тек немојдер, да се чини срам.“
Кликћу гласи, с благословом
Борцима прилећу, 60
Једни сузе, други на њих
Божју помоћ мећу.
Пак сви гледе сред пољане
Племениту ревност жарку,
Где јунаци препиру се, 65
Тко ће спутник бити Марку.
„Коцке, браћо, викне витез,
„Сваки своју судбу има,
„Што пресуди добра срећа,
„То ће право бити свима.“ 70
Триста негда паликара
Термопиле крвљу скваси,
Кад бијаше од варвара
Грчка слава да с' угаси.
Три стотине змај-јунака 75
Сад Немезис у бој води,
Кад Бог рече: од Турака
Да с' Јелада ослободи.

---

71. — *Паликарима* зову у Турској грчке или арбанашке најамнике, који, у арбанашком оделу наоружани дугом пушком, два пиштоља и јатаганом или дугим мачем, служе под својим капетанима час турским пашама, час на своју руку као разбојници ратују. Сад у Грчкој зову тим именом нередовне трупе, које носе тако одело.

72. — *Термопили*. в. ст. 39.

76. — *Немезис*, оличење правде у грчкој митологији, противница сваке претераности у животу човечијем, која не да човеку доћи до велике славе, него га сузбија, и казни сваку охолост.

Digitized by Google

Ој врлости сваке мати,
Грчка земљо, земљо мила, 80
Тко ли живот неће дати,
Да нам будеш што си била.
Да се опет муза двори
И век златни с њима врати,
Одавно те тама мори, 85
Дивна свију наук' мати

II

Каква 'но је светковина
Близ' равнице Карпениза,
Обузела све тишина
Као мртвачка црна риза. 90
Каква је то тамна радост
На печалним образима?
Као да неког сахрањују,
Кој' ће живот дати свима.
Три стотине с Бочарисом 95
Одбише се паликара,
Нападати силну војску
Мустаф-паше од Шкутара.
Пак се на бој спремају,
Свету тајну примају. 100
Народ клечећ' у молитви
Срце топи своје,
А јунаци пред путиром
Сокрушено стоје;
И бивају причасници 105
Христа Бога жива,

83. — *Музе*, девет грчких богиња вештина, које су становале на Парнасу (највећа планина у средњој Грчкој).

Digitized by Google

Којег благост крилом својим
Праведне покрива.
По молитви храбру дружбу
Скроман обед зове, 110
Сви се паште, ко ће боље
Гостом да угове.
Јунаци су добре воље
Шала бригу вара,
Наздрављајућ' своју Марко 115
Дружбу разговара:
„Пијте, браћо, сутра ћемо
„С Леонидом — што Бог даде,
„Нек се само наша браћа
„Плодом жертве наше сладе. 120
„Видећемо Маратонце
„И Платејске цвет-војнике,
„Којим' данас у јунаштву
„Нигде нећеш наћи слике.
„Видећемо Менелаја 125
„И Ахила Троји страшна,
„Одисеја и Нестора
„У мудрости недомашна;
„И Сократа и Платона.

---

121. 122. — *Маратонци.* У персиско-грчком рату на Маратонском пољу Атињани под Милтијадом са мало савезника из Платеје победе грдну персиску војску, и тиме се заврши први персиски рат (490 пре Хр.).

125. 127. — У тројанском рату, кад су Грци разорили Троју (1194—1184 пре Хр.), одликовали су се *Менелај*, краљ шпартански, *Ахил*, син кнеза Пелеја из Тесалије, лукави *Одисеј*, кнез од Итаке и мудри, стари кнез *Нестор* из Пила.

129. — *Сократ* и *Платон*, славни грчки философи. Сократ је осуђен на смрт и попио је чашу отрова.

Digitized by Google

„И остале славом живе, 130
„Којима се сви векови
„Дост' не могу да надиве.
„Нека виде наши предци,
„Да смо права њихна чеда,
„Радо живот жертвујући 135
„Кад позива општа беда".
Тако витез браћу храбри
А дружина сва захори,
Припева им брдо, река,
И зефира шушт у гори: 140

„Море знаш ли ону земљу,
„Што змајеве рађа,
„И у струји Ахерона
„С Коцитом их сраћа? —
„То су змаји Сулиоте, 145
„Све по избор момци,
„Нису, ђиди, забадава
„Херкула потомци." —
„Море знаш ли оне љуте
„Од Епира лаве, 150
„Што аждаје крвожедне
„Затиру и даве? —
„То су море Бочариси,
„Поглавари наши,
„Добро, ђиди, Стамбол чини 155
„Што се од њих плаши".

Већ се сунце мору клони,

---

143. 144. — *Ахерон* и притока му *Коцит* реке у Епиру. По старој грчкој митологији Ахерон је улазак у подземни свет, а Коцит је река плача и туге у подземном свету.

Digitized by Google

Пут самртни дружби јавља,
С громким гласом: „жива Грчка“
На ноге се сваки ставља. 160
Народ нежне сузе рони,
Само њихни сродни ћуте,
Да надежде опште радост
Скорбним лицем не узмуте.
Срећожељни многи гласи 165
Од срца их друмом прате,
Кад се борци у брег крену
Да се мож'да виш' не врате.
С брега гледе бесне Турке
Где по пољу четом блуде, 170
И уз свирке певајући
О пропасти грчкој гуде.
Као што гладан вук у гори
Из заседе стадо вреба,
И коју ће зубма клати 175
Са дружином својом жреба:
Тако љуте Сулиоте
Броје турске шаторове,
Мере страже, тубе места,
И удесне све путове. 180
Пак одмору себе даду,
Огромно их чека дело;
Да ли срећно, да л' несрећно?
На добар се конац свело!

III

Што се звезде узнијале 185
На плавоме неба чуну,
Те плашљиво крил'ма трепте,

Digitized by Google

И дозивљу сестру луну?
Што се журе? чудо гледе:
Четрдесет Сул-јунака 190
Посред силне турске војске,
И пред њима витез-Марка.
Тко их пусти, тко их води?
Стара она срећа Грка,
И одважност и вештина, 195
И сањива поноћ мрака.
Ко шатору паши нагле,
Стража мније, помоћ нова,
Ал' у срцу навет носи
Злонамерна чета ова. 200
Већ два леже умртвљена,
Трећег Марко витез вуче
Из шатора Мустаф-паше,
Ка' 'но овцу гладан вуче.
„Каква дрзост?“ Није дрзост, 205
Као гром јунак ноћ узмути,
Бочарис је море ово,
И његови лави љути.
Пушке хук
Домамљује други звук. 210
И с четири с поља стране.
Грчка ватра плане.
Суновратце Турци скачу,
Збунио их сан,
И Мустафин грдни стан 215
Узнијано поста море.
Тамо трче, тамо бију
Као без главе сметен рој,
Да л' је туђин, да ли свој,
Слепа пушка не разбира. 220

Digitized by Google

Глас рањених метеж множи
Коњи трче туд' овуд',
И гунгулом притиснути
Божји, вичу, то је суд.
Јунак Марко дружбу води, 225
Пред њиме је страх и смрт,
Пушка верна и мач крт
Куд науми праштат' не зна.
Три куршума прискочише
Препречит' му даљи пут, 230
Ал' разјарен тигар љут
За све ране не разбира.
Сложно, браћо, Бог је с нама,
Сломиће се вражја моћ,
Дружба бије са свих страна 235
А помаже црна ноћ.
„Целети?“
„„Екуре.““
То су речи самознане,
Турком грдне ране. 240
Три крвава дуга сата
Траје слепи бој,
Док и зора не укаже
Лик зачуђен свој.
Марка ране иштетиле, 245
Приклања се дружби блед,
А Турцима паклен јед
Кивно срце згоропади.
Овај худи Грка број!

---

236. 237. „Целети“ „Екуре.“ Ово ће бити по свој прилици њихова ратна лозинка, за што су често узимали и таке речи које немају никака значења.

Digitized by Google

Овај гибни за се бој! 250
С бесном виком сви навале
Да их потамане.
Ал' им беда на пут стаје,
Хитро хити Константин
Бочариса млађи син 255
С браћом браћи помоћ носи.
Нова битка заметне се,
Нови Турке снађе јад,
И без реда и без главе
Бегству даду плећа сад. 260
Уз пут вреба Карајскаки
С четом малом, ватреном;
Кланци јаки, Грци лаки,
Те злим врате врагу злом.
Сунце рано уранило, 265
Чудећи се зору пита:
Где је она турска војска
Јучер страшна и махнита.
Где су силни шаторови,
Где ли благо Мустаф-паше, 270
И топови и заставе?
Плен Грцима сад посташе.
Млади Коста брату спеши,
Пред њим весео трчи глас:
Где си, Марко, чедо славе, 275

---

253. — *Константин* је био млађи брат Марков. — Упор. ст. 272.

260. — *Карајскаки*, вођ грчког устанка, рођен 1782. г. И он је био код Али-паше, а у грчком устанку учествовао је у доста бојева и извојевао победа. 4. маја 1822. год. у бој код Акрополиса буде тешко рањен, и други дан умре.

Digitized by Google

Избавниче свију нас.
Паде душман, спласну беда,
И наша је победа.
Али Марко глас не чује,
Обузео га вечни мрак, 280
И радости уранак
У сумору ишчезава.
Зар да онај не ужива,
Кој' виновник јесте свему?
Сваком стручак лавра стиже, 285
Само тужни кипрес њему.
Вест с бојишта дома трчи,
С пуним носи кликом радост,
Али ову тера жалост
По Јеладу зла удеса. 290
„Марко мртав“ тко ће од сад
Над бедама јунак бити,
Тко ће стварат' дивна чуда,
Што ће свет за басну мнити.
С црним срцем нејач иде, 295
И сузама путе роси.
Где дружина сетна лица
Хладно Марка тело носи.
Ах, кој' роду душа беше,
Када јучер напаст зину, 300
Сад бездушан, мртав лежи,
Радост кивном душманину.
Свак приступа сокрушено
Свог спасавца да целива,
У сузама купају га, 305
Које за њим род пролива.
Тако витез Марко паде
Сам својега жертва дела,

Digitized by Google

Већег, нег' што повест знаде,
Што одважност може смела. 310
И кад даљни путник страни
Поља види Карпениса,
Је ли ово, пита, место
Спомен славног Бочариса.

Боцарис. 14. сузом. — 19 шта стрепите. — 36. жалост дели. — 41. кад хтедоше. — 43. ваши дуси да су. — 44. зачмала — нас. — 49. на бој страшни. — 52. бојним ранам'. — 53. вични зиме. — 63. среди чете. — 70. бити право. — 76. у бој. — 86. наука. — 89. обастрла све. — 94. који. — 99. на смрт. — 100. Богу душу предају. — 110. мали обед. — 120. наше жертве. — 140. и Најада глас. — 143. у струјам'. — 144. с челиком. — 155. Стамбол има. — 158. кренати се дружби. 163. општу. — 169. виде бесне. — 170. где безбрижно пољем. — 174. из далека. — 177. тако море. — 179. гледе места. — 184. добар се удес. — 204. гладно. — 241. три дугачка грозна. — 251. с бесним кликом сад навале. — 256. нове браћи змаје води. — 257. брзо битка. — 258. брзо Турке. — 261. ал' пут чува — 264 плате врагу. — 268. јуче. — 282. сумором се угушује. — 283. онај нема части. — 289. ову јури. — 290. отровница сваке среће. — 297. мрка лица. — 300. кад зловољна.

„Седмица“ 1853. бр. 13, 20, 47.

Digitized by Google

МИЛАН И БОЈАНА
(БАЛАДА)

Страшно риче запад-ветар,
  Тресак млати бор и раст,
Сву природу обузела
  Олујине прека власт.
Модрим Дунав валом грува; 5
Срећан, кога дом свој чува!

Сред Дунава на чамчићу
  Мртвачки се чује глас:
„Помагајте, помагајте,
  „Сустиже нас љути час.“ — 10
„Бог нек вам је у помоћи,
„Ту су слабе друге моћи.“

Бура бесни, талас ђипа,
  Слаб се чамац превија,
Час се с хуком у вис баца, 15
  Час у бездну сабија,
И као бу̏ре̂ прека вла́да
Страх Милана напада.

На чамчићу глас познаје,
  То је лепа Бојана, 20
Мезимица старе мајке
  Заручница Милана.

Digitized by Google

„Ко ми спасе моје благо,
„Даћу, што је њему драго.“

Али сваког страх снебива,
Неверан је вода друг,
„Сама нек је царска круна,
„Не мож' платит' такав дуг.“
Бедни Милан чамац гледа,
Мртва срца, лица бледа.

„Зар се небо затворило,
„Те милости крије зрак?
„Спаси драгу, вишња сило,
„Спаси с људма чамац лак.“
Тако Милан клечећ' виче,
Ал' се помоћ не примиче.

Бура бесни, талас ступа,
Слаб се чамац раздире,
Крцка, пуца да с' разлупа,
Зев га воде прождире.
Врх љутитих реке волнâ
Трза с' драга сад невољна.

А Милану мртво срце
Мртвим страхом цепа се;
Чувством свладан међ' таласе
Међ' свирепе баца се.
О љубови! твојој страсти
Шта су грозне напасти?!

„Не бој ми се, заручнице,
„Ја сам твоја обрана“

Digitized by Google

Тако ветар по воздуху
  Сеје речи Милана.
Муње, вртлог, пена бела
Над водом га обузела.

О таласи, траго љута, 55
  Та и ви се грлите,
Не пречите брдом пута,
  Драгог драгој пустите.
И достиже Милан драгу
Љубов њему даје снагу. 60

Журно бори с' са олујом,
  И таласа сече пруд,
Ал' је драгу свест издала,
  Да олакша њему труд.
Само једна Божја моћ 65
Може доћи у помоћ.

Бура бесни, ветар риче,
  Вихор-талас размеће.
Један режи, други ђипа,
  Пену трећи домеће, 70
Још се Дунав с хуком спрема,
Ал' љубовца више нема.

1. бурно ији вијор-ветар. — 2. дуб и раст. — 4. страст. — 5. модре Дунав вале. — 8. простире се тужни. — 13. талас лупа. — 15. у вис врља. — 17. силна влада. — 18. пробада. — 19. са чамца се дозив чује. — 23. моје спасе. — 26. бура друг. — 28. не дирну ти воде пруг. — 29. чамац следи. — 30. срце мртво, лице бледи. — 33. спаси, спаси. — 34. спаси драге образ драг. — 37. талас

Digitized by Google

лупа. — 39. крчи, пупа, губи с', тоне. — 43. а Милана. — 45. тугом свладан међ' валове. — 47. 48. о љубави, твојој власти шта су силе опасности?! — 53. 54. бура, пропаст, волне сила ужасом га окружила. — 58. драга драгој. — 62. са таласа гњевом свуд. — 63. она птицом би постала. — 64. драгом труд. — 65. 66. ал' издала руку моћ. нико живи у помоћ. — 69. један пени, други цичи. — 70. трећи с хуком долеће. — 71. јоште Дунав буром сева.

„Подунавка“ 1843. бр. 15.

Digitized by Google

ДЕСПОТ ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ I.

Двадесет лета Ђурађ напреже се, гризе и мучи,
Двадесет лета дугих српском за круном чезне.
Вук не рађа јагње, нит' коприва питомо воће;
Поред Бранковића очина пали жеља.
Престол, па престол! то је неситом жртвеник један, 5
Све часе, све мисли њему посвећује он.
Пола живота, блаженства полак узбуњена душа
Радо ће жертви дати, само да носи круну.
Шта је беда земље, свог народа немир и туга?
Шта је палеж и крв? страсти раздражене плод. 10
И он достиже цел; по степени невоље опште,
Распром и борбом Немањин седе на трон.
Народ му пружа скиптар, и стогуби чују се гласи:
„Желео си владу, желео с' нас, ево нас.
„Гледај с југа море, како волне пропасне ваља, 15
„Трошна је лађа наша, деспотуј, и — с тобом Бог".
Али ништ' није славољубивој теретно души,
Само кад нема никог земља од њега већег.
С владом у руци седи, сабира злато и бисер,
И његовом благу диви се завидно свет. 20
Но богатство и власт не дели спокојство живота,
И у златној лежи постељи црна брига.

---

1. — После смрти Вука Бранковића његов син Ђурађ био је у непријатељству са деспотом Стеваном, али се после измири, и Стеван га пред смрт огласи својим наследником.

Digitized by Google

Залуд сјајна кола и уздице са накитом млогим
  Кад га Турака мач пред собом бесно тера.
Јарост мами већу по градовима благо скривено, 25
  И с грудве злата грдне се стене руше.
Где је сад деспот? место њега агују Турци,
  Глобе, пале, руше, секу, у ропство воде.
Сам по туђој земљи са супругом крије се холом,
  Понижен, презрен горке пролива сузе. 30
А влада стара? ах, ову не признаје нико,
  И кој' б'јаше велик, туђе сад власти слуша.
„Бедан"! жале г' једни, други с подсмехом пуштају
  „Тако бива сваком, туђе кад мукло граби". [жаоке:
Но је благо изнео! нек му купи душе спокојство, 35
  Нек му блеском својим растера црну печал.
Тко ће на злато пазит', кад се виче: „Турци те ишту,
  „У граду нашем ниси безбедан више".
Тко ће на благо пазит', кад превара вериге кује.
  Да га сужна тако злотвору црном преда? — 40
И он крадом бежи, у незнан носи га лађа,
  Дику српства и блеск трајаве ризе крију.
Иди, о луда сујето светска, достој'нство и злато,

---

29. — 1439. г. Турци глађу приморају Ђурђева сина Гргура, заповедника смедеревског, да им преда Смедерево, и он буде одведен у Једрене. — Ђурђе са Јерином и Лазарем био је прешао у Угарску да тражи помоћи.

37. — Из Угарске Ђурађ дође у Бар, кога Турци још не беху освојили, али Мурат стаде радити да му га Барани издаду, и Ђурађ, бојећи се издаје, побегне ноћу у Будву, а одатле оде у Дубровник. Султан је обећавао Дубровчанима не само све благо Ђурђево, него и сву земљу његову од Котора до Бојане, и велике трговачке повластице у својој држави, ако му га издаду; не учине ли то, попрети им ратом. Дубровчани то одбију, а Ђурађ, да би их спасао од рата, сам се уклони у Угарску.

Digitized by Google

Прашина само си ти, игра ветрића сваког.
Колибе низацак кров надвишује сву твоју цену, 45
Где тишина и мир сјајне за беде не зна.
Ал' властољубац човек на живом не мари угљевљу
Зградити престол себи, само да њиме сија.
Презире беде и страх, и с опасности враћа се Ђурђе,
Враћа се отечеству, с плачем га прима земља. 50
Стогубе бедна ране показује, помоћи иште,
Али деспота ум трона тек сталност гледа.
Шта је наскок и рат, шта су жертве поданика многе,
Саму рођену кћер Турчину даје у брак.
Всује, не зна тиран шта су сродства љубичне свезе, 55
И са страхом Ђурађ надежду таштy види.
Два чеда, два сокола, радост мајци, а утеха оцу,
Два чеда, о ужаса! не виде сунца више.
Не виде плаво небо, дивоту не виде света,
И по стрменку сваком штап их неверник води. 60
Зета су Турчина то шурацима понуде горке,
Правди да с ужасом ужасан врати се дуг.
Вест порази оца, и срце с' у прсима следи,
Само владања страст кадра је бољу стрти.
Нек је престол читав, и ту ће прегорети жертву, 65

---

50. — 1443. год. деспот Ђурађ у савезу са Угрима ослободи опет Србију од Турака.

54. — Ђурађ је још на три године пре првог пада Смедерева дао своју кћер Мару султану Мурату за жену.

58. — Кад је Ђурађ отишао из Бара у Дубровник султан Мурат нареди, те му се ослепе оба сина његова, Гргур и Стеван, који су били код њега у Једрену.

Као што се из овога види влада деспотова није у овој песми верно представљена. Он, према тадашњем историјском знању, само види зло Србије, које деспоту без икакве његове кривице приписује.

Digitized by Google

Та и сам је својим сродником одув'о вид.
Тако са грозом крије обесвећена природа лице
Кад узбуњена страст поткопа разуму моћ.
Само правда и чесност на земљи царује дуго,
Зачето с неправдом под собом оброн носи. 70
Ђурђева влада шта је? На ударцу слабачка трска,
Случаја ил' ћуди времена бедна игра.
Злотвору час једном, час другоме баца с' у недра,
И ком служи данас, сутра му подиже гнев.
Тако га застане смрт, пак шта? при последњем часу 75
Сад види, да је све сујета, сенка и дим.
Остави благо и престол, остави дворове горде,
Сам гô, наг, хладан спрати се мали у гроб.
Где је сад глава, што без круне живет' не знаде?
Где су бурне жеље, полетне зграбити свет? 80
Човече, сине блата, чедо слабости, суза и беде,
Шта се лудо бацаш тражећи срећу у сну?
Украс, достој'нство, и чин, и злато, и драго камење
Шта је, кад вечни дремеж наиђе на нас?
Цезар се враћа у Рим, сав свет торжествује кликом, 85
Златна грме кола, Цезара то је триумф.
Цезар каже: „буди“, и цео свет слуша са страхом,
Слуша и повинује с', Цезара то је сила.
И тај Цезар са силом, са славом, са праском и хуком
Како мирно лежи притиснут хладном плочом. 90
После човека црв, после црва смрадеж и трулеж,
После трулежа прах, то ти је слава наша!
Гледај силна гробљишта, ту кости леже без числа,
Питај по реду: кости, чије ли сте ви?
Ту је простак, ту власник и цар, ту чувен лепотом, 95
Ту је богатир; где? кости су једнаке свим.
„Дрски путниче, стој, тај прах што ногама газиш,
„Био сам ја, знаш ли? страшан и ужасан свим“.

Digitized by Google

Овај прах, што га пета гази? О сујете људске!
Био, и протрча бујном брзином ветра. 100
Деспота Ђурђа живот деведесет престиже лета.
„Деведесет лета!“ завидно диви се свет.
Откад гроб га крије четир' столећа изброја време,
Шта је сад Ђурђев многожелајеми век?
Узми вечности круг, како живот изгледа мајушан, 105
Капља неприметна грдном на своду мора.
Вечност, изумљива реч! миријаде векова пред њом
Стапају с' кратки у час, брзо да прођу к'о сан.
Вечност недомашна, којој вишњи исхода не да,
Ову заслужи, пак је наплаћен ти труд. 11
Кој' је отечеству, кој' ближњему множио ползу,
Чувао, спасавао, вечно тог спомиње свет.
Кога по путу живота не тишти совести бодље,
Тај преко гроба носи душе спокојства сладост.
Смртни, желиш ли славу и сјајност? ево ти пута! 115
Ову сјајност и блеск слаб је уништити црв.
Кад богатство и моћ, кад престол и хаљине скупе,
Кад величество и нас трулежна руши земља,
Једна добра дела из блатнога дижу се гроба;
И у анђелском створу к престолу вечног лете; 120
Примају награде ту, и сјајно враћају с' доле,
Да и на земљи јошт споменом живе дугим.
Тако вечно што је, у округу вечности живи,
Трулеж и сујете прах стреса с' у ништа и прах.

13. оре се. — 14. желио и нас. — 18. само кад земља нема од. — 21. не деле. — 36. снагом својом, — 37. Турчин те иште. 38. у нашему граду. — 40. сужног. — 53. многи(х). — 55. љубичине. — 63. клас. — 90. танком плочом. — 112. склањао, спасавао. — 113. не тиште савести. — 121. и сјајнија. — 133. вечности цвета.

„Великій београдскій календаръ.“ 1852.

Digitized by Google

СУЈЕТНИКУ

Да свет о теби пустоловит' може,
  Да се безјаци чуде,
Да лик на крпама твој, на зиду
  Блејања предмет буде:
Не мариш стотине, тисуће многе, 5
  Беди на жертву дати,
За сенку славе, за ветрове трубе
  Бездушно људе клати.
Ужас и љута деце писка
  Твог је триумфа одјек 10
И огањ, села косећи цветна,
  Слави ти грозни даје блеск.
Све подле, бесовесне, смутљиве душе
  Друзи су присни теби,
Притворством, лажних потоком суза 15
  Блазне привлачиш себи.
На добре бацаш проклетства громе,
  Зашт' виде худост твоју;
Нек иду добри, само кад глупци
  Песме ти бљутке поју. 20
Но магла траје не за навек,
  Време је учитељ свим',
Кад сине истина, шта си онда
  С грозним триумфом твојим?
Којој си крвљу служио, слава 25
  Скверне ти жертве гази;

Digitized by Google

На блага дела, не на злости
  Благослов прави слази.
Кам' сад измирне и трубе и хвале
  Мрскоме имену твом? 30
Ласкање ћути, ћуте и песме
  Срушеном идолу злом.
Те мале твоје стаклаве очи
  Стропотна срца ти знак
Зловарном неће митити сузом, 35
  Кад гроба зграби те мрак.
Обнажен сваких ґордиња светских,
  Што глупом засењују вид,
Са једним дел'ма пред векова лицем
  Стајаћеш, људству на стид. 40
Тражио с' спомен? дуго ће тебе
  С ужасом спомињати свет
И Бога молит' да се таква
  Не роди више авет.

11. рушеħ' — 24. с црним. — 27. похвала права. — Између ст. 32. и 33: Да грозну прошлост расматраг' можеш — Време ти наставља рок, — Справљај за вечност крвничку душу, — Наплату иште крви ток. — 34. развратна срца. — 42. нараштај спомињат' млад. — 44. више потрад.

Рукопис.

Digitized by Google

СРПСКИ НАРОД
и
његова судбина

„Буди срећан, о човече,
„Сви имајте неба дар,“
Тако судба мати рече,
Кад создаде умну твар.
„Буд'те срећни, али правда 5
„Нек вам оспе путни круг,
„Страст и порок и неправда
„Сваке беде јесте друг.“

И народи подигоше с',
Бише крепци, бише славни, 10
И видеше постид јавни
Како страст'ма предадоше с'.
Рим врлином сваког рода
До небеса попење се,
Ал' га гордост у прах стресе 15
И стропотност трулог плода.
Само правда, само чесност
Вечна стоји као вечност!

Тад' приступи и Србија
Ко богиња света, 20
„Моју земљу мрак обвија,
„Нит' нам радост цвета.

Digitized by Google

„Дај дозволи, мајко среће,
„Да и наше племе
„Једном вкуси овог света 25
„Шта је златно време.“

„Праведно је — рекне судба —
„Нек истине узму штит,
„Правду љубе, чесност штују
„Пак ће с њима срећа бит'!“ 30

И Србија, бивша ништа,
Подиже се из гнојишта,
Напредује, расте, цвета,
Сâд божијег рукоплета.
Где су били густи леси, 35
Сада ничу села, веси.
Свуд радиност, с њом имање,
Свуд у земљи благостање.
Закон вољу наглог стеже,
Љубов братства сојуз веже. 40
Сад и наука луч заблиста.
Негује га рука чиста.
Школе, цркве, манастири —
Свуд побожност ове шири.
Благословом светог Саве, 45
Српског сина, српске славе,
Земља поста као рај.

Ал' на скоро међу људе
Умеша се шкодна страст,
Свак полаже у том труде, 50
Да преотме себи власт.
Газећ' правду, по неслози
Мач на брата диже брат,

Digitized by Google

У Немање истој лози,
Овај кобни расте влат. 55
Српска земља није више
Што је била: рајски врт,
Раздором се срећа брише,
И приноси царству смрт.

Строгим оком судба прати 60
Бешчинија овог траг,
Ал' као права хоће мати
Поболшања начин благ.
Јоште већу земљи даје
Него до сад виспреност, 65
Кад свак' има за чим хаје,
Стишаће се ваљда злост.
Блеском срећног војевања
Прогласи се Душан цар,
Грчка му се земља клања 70
И приноси себ' на дар.
Млоги други јошт' народи
Српској служе круни сад,
Призрен славом превосходи
У Јевропи сваки град. 75
Сила, сјајност, величество,
Сваке врсте златни плод,
Изобил'е и богатство
Преузнесе српски род.

Ал' пороци не престају, 80
Страст узимље јачи мах,
Разумни се не слушају,
Бешчинија свуда тма.
Онде сину очи вади,

Digitized by Google

Нит' га жали отац строг, 85
Овде брат о беди ради,
И прогања брата свог.
Смрт од сина отац види,
Природа се згрози сва,
Цар под руком слуге пада, 90
Од дан на дан већа зла.

„Видиш, мајко, рекне судба,
„Твоје деце дела,
„Је ли можно, да Србија
„Сад остане цела? 95
„Поврати их правом путу,
„Тако цвет не цвета,
„Од сјајности досадашње
„Неће бит' ни следа.“ —
Но залуду сви совети 100
Где страст људе куша,
Све се већем греху стреми
Заблуђеног душа.
Бранковића злоба земљи
Крајњу пропаст сплете, 105
Ал' се наглост не обзире,
Какве чини штете.
Земља страда, деца пиште,
Страх и ужас свуда,
Нико мирно не ужива 110
Плоде свога труда.
Тамо Турци пале, секу,
Там' воде у ропство,

---

90 — По ондашњем историском знању цар Урош је погинуо од Вукашина у Неродимљу (1367).

Digitized by Google

А сестрићи препиру се
Чије је господство. 115
Од жупанства би краљевство,
Од краљевства царство,
Несоглас'јем земља српска
Спаде на деспотство.
Место славе сад је сенка, 120
Тоња и мрак место блеска,
Поље туге, сузна река,
Општа земљи невоља.

„Погледајте, рекне судба,
„Ваше славе крај је ту, 125
„Јошт за мало па ће српству
„Туђин срубит' славу сву.
„Покајте се, приступите
„На остављен правде пут,
„Своје цен'те, љуб'те слогу, 130
„У снопу је јачи прут". —
Али тко ће задржати
Стропотљиви нравопад?
Страст је слепа, где та влада,
Ту не цвета благодат. 135
Пакост, злоба, јед освете
Одуздали своју власт,
У бешчињу порок воли
Нег' у добру тражит' сласт.
Поглаварства пример вуче 140
Стотинама друге к злу,
Матер трује деспот своју,
Благослова има л' ту?

---

142. — Лазар Јерину.

Digitized by Google

Сад дозове к трону своме
Судба матер Србију: 145
„Већ је време да с' овака
„Безакон'а сломију".
Сузе рони мати земља,
Ал' праведан види суд,
Двострука сад мајци туга 150
Притискује болну груд.
Тко ће спасти отечество
Кад свак' руши рођен дом?
Врата шири Смедерево
Душманину само свом. 155
Изината и неслоге
Србин пружа ропству врат,
Воли служит' и Турчину,
Него да му влада брат.
Није л' крајње знак пропасти, 160
Кад до овог дођу страсти
Да се човек коље сам?
С таквом бедом и деспотство
Угаси се, с њим господство,
И владања српског срам. 165

*
* *

Зашт' ми сузе потоком
Низ образе теку,
Кад се мисли враћају

---

154. — Кад је султан Мехмед завојштио по други пут на Смедерево, у коме је владала деспотица Јелена са зетом Стеваном Томашевићем, и у коме је било нешто угарске војске, Смедеревци незадовољни тиме изађу пред султана и предаду му кључеве. Тако је пропао последњи остатак деспотове државе 20. јуна 1459. год.

Digitized by Google

К прошастоме веку.
Свуда чама, свуда мрак, 170
Нигде сунца лице
Нит' весеља какав траг,
Нит певају птице.
Две стотине тисућа
Деце поста робље, 175
Пуна негда Србија
Сад је суште гробље.
Где су села цветала,
Ту је пустош мрачна,
Друмове је притисла 180
Шума непрозрачна;
У њој живи Србин сад,
Сузама се храни,
Од напасти шупаљ храст
Једва њега брани, 185
Што је имао, сад нема,
Ништ' његово није,
Само главу сиромах
Од Турчина крије.
Подсмех поста невиност, 190
Подсмех љубов иста,
Нит' зна турска суровост
Шта је нежност чиста.
Мајка с дичи што има
Ћерку на удају, 195
Но сутра је варвари
За новце продају.
Звона српска умукну,
Цркве леже голе,
Бедни траже под земљом 200
Да се Богу моле.

Digitized by Google

Училишта пуста су,
Сујеверство ступи,
У незнању пагубно
Народ нам заглупи. 205
Ах, жалости, је ли кад
Јарко сунце вид'ло,
Да је коју још земљу
Такво бедство стигло?
Куд год оком погледаш, 210
Чемер, јад и беда,
Саму матер рођену
Напуштају чеда.
Једни беже у земље
Туђинске и даљне, 215
Други с вером примају
Од Турчина чалме.
Велик негда Срба број
На мало се стопи,
И што оста, није свој, 220
Свуд га напаст коби.
Вером земљом растављен,
Расут и сокрушен
Са бедема вија се,
Стуб му станка срушен. 225
За свог брата не зна брат,
Не зна кћи за мајку
И из света шиље син
Поздраве бабајку.
Онде болест дави га, 230
Овде рат га коси
Куд год иде, са собом
Квас несреће носи.
Зло почиње, горе још

Digitized by Google

Успех му се враћа,
Сам тренутак удобни
Наопако схваћа.
Тако четир' столећа
Удиљ беда траје,
И никакви судба зрак
Надежде не даје.

*
* *

Видиш, смртни, како страшно
Гнев вишњега пружа руку,
Кад нас страсти у зло свуку,
И стропотне бура воље.
Споро иде, ал' извесно
Казн Божја сумње није,
Што спорије то страшније
Грешник плаћа своје грехе.
И унуче чак невино
У безмерне патње баца
Грех злосрдни праотаца. —
Дело страшно, ал' истино!

*
* *

Погледајте Србију,
Печална и тужна
Тешке носи окове
Дугог ропства сужна,
Лице мајке увело
Срце пуно ранâ,
Славна негда Србија
Сада је незнана!
Место венца царскога

Digitized by Google

Црни привез носи,
И смирено милости
Куд год иде, проси.
Али нема помоћи; 265
Један речи даје,
Други злобним подсмехом
Јошт јој на жао стаје:
„Где су твоји синови,
„Они холи, луди, 270
„Који мишљаху у срећи
„Бити више људи?
„Нити совест слушаху,
„Нит' законе света,
„Већ у мачу држаху 275
„Да сва срећа цвета.
„Разум, драга, нек влада,
„А не пуста снага,
„Без памети сила сва
„Отиде без трага". 280
Тако мајка укоре
Мора јошт да слуша,
У безмерној жалости
Цепа јој се душа.
Измучена, презрена, 285
Пуна горких јада,
Пред престолом судбине
Као мртва пада:
„Јеси л' тврдо смислила,
„О богињо света, 290
„Истребити народ мој
„Са попришта света.
„Дуго трпех, поднесох

Digitized by Google

„Што с' поднети може,
„Беду, напаст и муке,
„И душманске ноже.
„Ал' је човек немоћан
„Да их даље сноси,
„Народ пишти; вин, невин,
„Свак опроштај проси.
„Нису мала страдања,
„Четир' пуна века,
„О, утоли правдив гнев,
„Дај невољи лека."

С лицем озбиљним
На престолу седи
Богиња свêта,
И у скрижал гледи.
Ову држи поред ње
У рукама правда,
И одсенак представља
Сваког нашег рада.
Изнад главе богиње
Кроз облак прозрачан
Као анђелак смеши се,
Лик милости зрачан.
Љупка дуга око ње
Шарне пушта крајe,
И богиња Србији
Ове речи даје:
„Тешки јесу окови,
„Који тело тиште,
„Тешко јесте слушати,
„Када деца пиште.
„Но од свију болова

Digitized by Google

„Највећа је мука,
„Кад ти совест притисне
„Бешчинија брука.
„Грех доводи страдања,
„Зло грешника мучи, 330
„Али казн и то хоће
„Да с' човек научи.
„Да се чува причина,
„Које на зло воде,
„И којим се страдања 335
„Многоструко плоде.“ —

„О богињо милосна!
— Србија возрази: —
„Народ мој већ познаје
„Који су среће врази. 340
„Чуваће се од тога,
„Пазиће што твори,
„И живеће —“ „Ја сумњам,“
— Судба одговори. —
„Неслога и наглост јест 345
„Живаљ српског рода,
„Ове страсти најпреча
„Несреће су згода.
„Нека данас устане,
„Сутра ће већ пасти, 350
„Јер је наглост и распра
„Предгроб'је пропасти.
„Сваки себи крив је сам
„Ако лежи низу,
„Али силе свевишње 355
„Злопамтиве нису.
„Оном руком враћају,

Digitized by Google

„Којом су узеле,
„Да се човек умудри
„То су њихне жеље. 360
„Јошт један пут прилику
„Србима ћу дати
„Прилика и време јест
„Општа среће мати.
„Са разумом схваћена 365
„Срећу носи свише,
„Пропуштена никада
„Не враћа се више.
„Употреб'те на увар
„Што вам згода даје, 370
„Последњи је ово рок,
„Где вам срећа сјаје.“ —

„Шта да ради народ мој?
„О, богињо драга,
„Да с' не лиши никада 375
„Вишњег твога блага.“ —

„Нека слуша с разбором,
„Што му разум вели,
„И нека га страстима
„Загушит' не жели. 380
„Храброст јесте лепа ствар,
„Ал' је јача мудрост,
„Нити може за дуго
„Царевати лудост.
„Нека бежи од сенке, 385
„Увек сушност тражи,
„И богатством и бројем
„Нека себе снажи.

Digitized by Google

„Општој рода користи
„Потчинити своју, 390
„Појединн то је цвет
„К сталном среће строју.
„Нека пази кога ће
„Узети за друга,
„Зао и лукав пријатељ 395
„То је права куга.
„Нека тера од себе
„Усијане главе,
„И кој' траже под општом
„Своје личне славе. 400
„Добро вашу сматрајте
„Повесницу стару,
„И причине сазнајте
„Досадашњем квару.
„Човек туђом погрешком 405
„Учити се жели,
„Зашт' ви не би сопственом
„Ползоват' се хтели?
„Разум, слогу и разбор
„Нека Србин тражи, 410
„Ако мисли међу људма
„И он што да важи.
„Доброжељни совети
„Ови јесу моји,
„Процветати ил' патит' 415
„Сада до вас стоји.“ —
Тако рекне богиња,
Окове разлупа,
И род српски остави,
Нека даље ступа. 420

Digitized by Google

Још се за њом овај глас
У облаку чује:
„Сваки срећу себи сам
„Добру ил' злу кује.“

4. саздаде. — 14. попиње се. — 34. руковета. — 40. љубав. сајуз. — 43. монастири. — 54. (нема). — 74. превасходи. — 91. на дан. — 100. савети. — 101. порок свест не слуша. — 106. ал' се слабо страст обзире. — 107. и на ове беде. — 170. свуда тоња. — 193. љубав чиста. — 202. опусте, — 209. такво шчаст'је. — 221. расцепљен. — 223. сакрушен бори се. — 235. успех га прихваћа. — 239. једнак'. — 273. савет. — 327. савест. — 377. савете. — 413. савети. — 415. ил' чамит'.

„Београдскій великй календаръ.“ 1853.

Digitized by Google

ДАВОРЈЕ НА ПОЉУ КОСОВУ

1.

Где је Призрен, славни град,
Где су царски двори?
Где Душанов златни век,
Што чудеса створи?
Све прогута Косово 5
Оде српска слава,
Где су били градови
Сада расте трава.

Косово, црно поље, ти Срба друже неверни,
Кому цветом цветаш, ком ли се ресиш тако? 10
Весном суво твоје промењујеш лице печално,
Ал' прескорбне спомен беде променит' не знаш;
Жаром реке твоје засушују образе влажне,
Потоке суза наших тко ће осушит' игда?

О кончићу златотканом 15
Обрће се коло среће,
Живот човек свој подмеће,
Да задржи срећу за се.
Ал' сред рада и гордиње
Иде беда изненада, 20
И невољом данас страда,
Што је јучер силно било.

Digitized by Google

2.

Где су оне победе,
  Где труимфи сјајни,
Када српски цареви,
  Војеваше славни?
У песнама певаца
  Глас им само траје,
Да потомку већу скорб
  И тугу задаје.

Ситницо, хладна водо, куд одоше струје ти јасне,
  Које друга среће, Немање, гледаше бој?
Ситницо, тужна водо, ком предаде крваве струје,
  Кад се борци наши даше за народ на смрт?
Крваво лице твоје испира росната весна,
  Крвава срца нашег тко ће изапрати бол?

Као живота мутне струје
Мала река ток разлива,
Путујући већа бива
Туђим падом, туђом штетом.
И кад букне, кад нарасте,
Гроб јој сињи море справља;
Тако судба назад ставља.
Што се јучер узвисило.

3.

Куд се тужно враћа дух
  У векове даљне,
И расматра спомене
  Величином славне?
Лепо сунце сијаше,

Digitized by Google

Мрак ал' брзо дође 50
Златно време Србаља
Грану, би и прође.

„Иди,“ рекне срећа свеотважном Дечанскога сину,
И он брзом руком бојни припасује мач.
Покори народе многе и даљне, крепости збриса. 55
Сам горди Цариград трепетно њега чека.
Шта тој крати сили обалити куле Византа?
На сред пута славе завидна срета га смрт.

Диаволи, Диаволи,
Отровито село мало 60
Проклество ти име дало,
Да те Србин с тугом чита.
Којег сјајност једва грдни
Круг могаше сместит' света
Томе светлост би узета 65
Твојим, јаде, худим мраком.

4.

Плач'те, српски синови,
Ваша звезда славна
Са зреника ишчезе
Жалосна и тавна. 70
Тко ће Српство дизати,
Кад цар Душан пада,
Место прве сјајности
Страст и порок влада.

---

59. — Мисли се, да је Душан умр̈о на свом походу против Цариграда у селу Деволи.

Digitized by Google

Холм Никодимски мален, шта тужи крвави холм тај, 75
Руку на млада цара овде убица диже.
Неродимља пуче коварством потресена грдним,
И над телом сузе Косово горке рони.
Кам' сад Немањин дом, обилан породом славним?
Са младим Урошем давно у гробу труне. 80

Худа душо Вукашина,
Како си се онда вила,
Кад те царска штедра сила
У колиби нађе ниској?
Ал' је гладно властољубље, 85
Као ждерљиво зија море,
Тек што пође холост горе,
Врнути се натраг не зна.

5.

Круну носи Вукашин
Велик, горд и славан, 90
У свој силној Србији
Нико њему раван,
Кол'ко траје задуго
Ова слава клета?
Мислиш више векова 95
Ни три пуна лета.

„Гледај сјајни грб," возмездије Николи шапће,
Срећно Неманића украси њега племе,

---

75. — 53. стр. 90. стих. 8

97. — Исто се тако мислило, да је Вукашина убио слуга му Никола Арсојевић, кад је бежао после изгубљене битке на Марици (1371).

Digitized by Google

Дркће Арсојевић, Вукашина злопце убија,
Слуга слугу негда, сад по неверству цара. 100
Тужи л' за њиме ткогод? сва Србија тужно запева,
Што с' на општу пропаст худи убица роди.

При подножју смртне реке
Расте грехом започето,
И отето јест проклето, 105
И потомку трује срећу.
Куд се грешно човек сили,
Кад су кратки наши дани,
Тек што пође де се стани,
Побеже ти санак среће. 110

6.

Тамна ноћи поноћна,
Грозно ти је лице,
Кад те беси нападну
Олује убице.
Тамна ноћи тамцата, 115
Љући беху часи,
Када пође Србија
Бедна да с' угаси.

Црно се шири јато као гладних кобаца облак,
Дивљи смрадно њега Азије изврже крај. 120
Пуше се веси за њиме, не штеди се трава ни глава
Надалеко пред њим предели дркћу од страâ
Поред бесноће и зала куд пружа нокте отровне?
Твоје, Косово, та притисну беда поље.

Бура дрма небо, земљу, 125
Да воздушну стресе шкоду,

Digitized by Google

Напаст шиље Бог народу,
Да одложи грехе шкодне.
Ал' је јурод наше срце,
Заборавља лако тугу, 130
И невољу строје другу
Несмислене бујне ћуди.

7.

Бедом стење Косово
Јер Турчин наступи,
Земљу трепет обузе, 135
Лазар војску купи.
Где сте сада победни
Душана јунаци?
Но већи су навети
Нег' јунаштва знаци. 140

Невера, цикну Милош, и Косово дркће од страха,
(Неверу тајно носи црни у прсима Вук)
Хвата се крилата Ждрала, јунаку се душмани диве,
И Мурат под руком Србина душу бљује.
Плашно с' разлива вика, у табору буна и туга. 145
Да л' ће ползе овај Српству донети трепет?

Када се с брега закотрља
Тко ће стену задржати?
Тко ће судби на пут стати
Што је рекла да не буде? 150
Точак среће колеба се,
Ломна њему прште крила,
Српска војска пребледила
Поражена судбе хуком.

Digitized by Google

8.

Сјајно сунце пламено,
Како с' онда било,
Кад је облак штитова
Твоје лице скрило?
Јесу л' били срчани
Србаља јунаци;
Јесу л' стали душмани
Бујни и опаци?

Косово крвца поли, у крви се ваљају мртци,
Широм Марсова смрт по пољу равну бесни.
Турска коварна сила о мишцу се српску разбија,
И брза у помоћ победа Србу трчи.
Шта том крати јунаштву угушити Азије хидру?
Навет, неверо, твој земљу у црно зави.

Кад се јави вук у гори,
Мирно стадо чека вреда,
Пла̀ви̑ народ српски беда,
Кад у земљи Вук се јави.
Од Вулкана име клето
Српској земљи поста знано,
Црни дели жигосано,
Да с' потомство њега грози.

9.

Бесна, пуста неслого,
Кћери адске змије,

---

164. — *Марс*, грчки бог рата.

173. — *Вукан*, први син Немањин, који је ратовао са својим братом Стеваном Првовенчаним.

Digitized by Google

Где би знала живети
  Да Србина није. 180
Чедо страстй, несрећо,
  Брза у слепоћи,
Кад Србина нестане,
  Ком ћеш онда поћи?

*

Ходите, сетни потомци, справљајте мајци опело, 185
  Снажна бивша негда Србија мртва лежи.
Народ без свести стење, јер страсти је трзају мртву,
  И слепоћа духа црни јој ископа гроб.
Где је Србије гроб? је л' Косово, Марица, Прилип?
  Ах сва бедна земља општи плачевни је гроб. 190

Српски роде, не прекидај
Грозне сузе проливати,
Мртва лежи твоја мати,
Твоја слава, твоја дика.
Црни слови неизгладни 195
На гробу јој натпис режи:
„Овде Српства мајка лежи
„Од синова убијена.“

10.

Тугом тужи Косово,
  Кад зима наступи, 200
Кад му лице ружично
  Бритка слана сруби.
Сетно поље Косово!
  Доћи ће ти цвеће;
Ал' цвет наше сјајности 205
  Нигда више неће.

Digitized by Google

Брзом вечна ногом окреће се природа вечно,
  Плодну зима јесен, пролеће зиму прати.
Дете постаје муж, у мужеству јавља се слабост,
  Крепки, столетни храст к трулежу наклон носи. 210
Тако падају људи и царства снажна и важна,
  Тако Атина и Рим давно забвене леже.

Кој' бијаше богат, славан,
Цар премудри виче сетно,
Да је овде све сујетно 215
Да је ташта људска слава.
Ал' је плахо наше срце
И лакоме очи света;
Вопијући: „све сујета“
За сујетом тумарамо. 220

11.

Јесу л' само градови,
  Је ли царство пало,
Је л' Косово остало
  Убого и мало?
Ах, што ума плодови 225
  По праху се влаче,
Што им трага нестаде
  Зато муза плаче.

Сред оружја Душан на сабору законе даје,
  Појаву ненадном цели удиви се свет. 230
Север и запада крај јунака преузноси срећу,
  Унакрст Душана закони мудри славе с'.

---

214. — Соломон.

Digitized by Google

Живи л' законик овај? о, љута нарока света!
Законодавца прв, законе мољци једу.

*

Где су они Данилови 235
Неоцени рукописи?
Где остали летописи,
Вештитељи српских дела?
Кој' прогута саму славу
И веснике мрак уништи, 240
Да остану са свим ништи,
Тако Српству судба рече.

12.

Цркве наши зидаше
Велике и красне,
Да у земљи блистају 245
Ка' 'но звезде јасне.
Где су сада цркве те,
Да л' остаде једна
Од варварска напада
Цела, неповредна. 250

Жичо, седмовратна Жичо, чуварнице царскога венца,
Бивша сјајна сада слепих мишева си стан.
Залуд стари Ипек обнавља се Душана словом,
И грчкој сујети холо првенство не да.
Где је певаца лик изводио дивне стихире, 255
Где је светлио крст, хоће урличу сада.

---

235. — Цароставник архијепископа Данила. Издао га Ђ. Даничић „Животи краљева и архијепископа српских.“

Digitized by Google

*

Хоћеш вечне задужбине?
У прсима цркву зидај,
И са жеља похот скидај,
И утврди срце чисто. 260
Шта помажу споља блести,
Кад су мисли пуне зала;
Утеха је души мала,
Где благињу жертва вара.

13.

Кад храстови падају, 265
Шта је трст и трава?
Када царства нестају,
Шта је наша слава?
Седам дивних чудеса,
Плоде старог века, 270
Све прогута времена
Брзотечна река.

Слушај грлице глас на Косову гуче печално,
Плачно вижљави кос тузи с' одзива твојој;
Нежни птичице глас за мртвим уздише другом, 275
Ах, и у песми своју сама оплакује смрт.
Тако створење свако у сопственој невољи рида,
Тако на лицу земље само је туга и плач.

О сујете и сујетства,
И несталне игре света, 280
Брза су нам кратка лета,
Јошт је брже коло среће.
Шта косовску оплакујеш
Петстолетну грозну штету?

Digitized by Google

Беда влада свуд на свету, 285
И удар је судбе близу.

14.

Питаш где су градови,
Где су царства многа,
Куд толике престоле
Судба сврже строга; 290
Питај боље, где је мир,
Где је срећа стална,
Где не стиже несрећа
Бледа и печална.

Беда у пустињи, беда у граду, у стану и веси, 295
Беда гњави сваки простране предел земље.
Злато и свила покрива прси печалне и болне,
Испод осмеха скорб брижљиво дави срце;
Радости ретке капље у горчини чезну обилној
Кратке весеља часе стогуба напаст прати. 300

*

Кад озбиљна смрт наступи
Зашто плачеш, о човече,
Зар су буре морске прече,
Нег' безбрижан мир у земљи.
Слава, сила и богатство 305
Променљив је образ мрака,
И гордиња таје свака,
И остаје вечно — ништа.

Digitized by Google

РАСПРА ЉУБОВИ

ПРИЛИКОМ БРАКОСОЧЕТАНИЈА ЊЕГОВОГ Ц. К. ВЕЛИЧЕСТВА ФРАНЦА ЈОСИФА ПРВОГ

Кад кротком Титу, човечества сласти,
Справљаше венац усхићени свет,
Грацијa брачна и народа љубов
Борби се даду: чиј' је лепши цвет.

„Леп је тренутак, где два срца нежна 5
„Чувства у један спојавају стас.“
„„Лепша је љубов, где сва срца широм
„„Једноме дижу благодарно глас.““

„Као што се звезде купе око луне,
„Сластй је брачних тако дивни хор.“ 10
„„Као што планете светлост сунца буди,
„„Народа љубов диже благотвор.““

---

1. — *Тит*, римски цар (79—81 по Хр.), одликовао се озбиљношћу, праведношћу, благошћу и добротом срца тако, да је сваки дан држао за изгубљен, кад није могао како добро учинити. Зато га је народ и прозвао „љубав и сласт рода људскога.“

3. — *Грације*, у грчкој митологији три божанска бића као оличење пријатности, ведрости и љупкости.

Digitized by Google

„Знаш ли што лепше од руже, кад цвета?
„Брачних милина то је руковет.“
„„Ал’ када срећа милиона цвета,
„„Сваки се други овом клања цвет.““

„Народна срећа! да л’ пук ову схваћа?
„Криве монарха предузетак благ;
„Тад се са тугом брачној љуб’ви враћа,
„Њој је до гроба непремено драг.“

„„Народа љубов више гроба стоји,
„„Збрисати ову кој’ је кадар мрак?
„„Храми су њему отечество вечни;
„„Нема очизне краткољубни брак.““

„Нема очизне, велиш, љубов брачна,
„Њој је јер цели отечество свет.
„Сладости носи свом љубимцу с неба —“
„„Народ пак носи бесмртија цвет.““

Стан’те са борбом, две дивне милине!
Обе је красан ваших својства чар;
Ал’ се првенством само онај дичи,
Кој’ такве љубве заслужује дар.

Digitized by Google

ЧОВЕК

Гле, повијено лежи у колевци дете мајушно.
Штедро на њега изли даре јестество многе.
Одби храну, негу, одлучи му помоћи руку,
Пропало дете је то, с њим преимућство и дар.
Ал' је подла слабост! подмитљиво смеши се дете, 5
И кад квечи, плаче, чувства пробија сваком,
Љубов га чува, дојн; муком туђом снагу прикупља,
И од дана на дан возрасту ђипа већем.
С речи̂ првим словом појавља се природе нагон,
Тражи, и мењива ћуд несташно тежи на зло, 10
Лупа, разбија, граби, самовољно иште и дречи,
Виљушка, свећа, ил' нож забава зла је њему.
Кричи, јогуни с', плаче, умиљава се, хоће и неће.
С таквом ћуди смесом веку доспева зрелом.
Сад тек главу диже до јучер слабо створење, 15
Вољом се крепи, и свет грабљивац сматра за свој.
Осмеха нема више, не пече га јер помоћи нужда,
Сами родитељи досадан њему су чир.
Брижно им дане живота броји, заборавља неге,
Једној себичности немиран слуга и роб. 20
Страсти му лице ију, лукавство ил' худа притворност,
И коварства мреже друзи су њему за цел.
Светињу правде чтије, ал' тражи у другога само;
Где му се каже корист, мрзи за правду да зна.
Чудно створење са малом снагом, и жељам' огром-
С педи живота мером, тежњом од себе већи; [ним, 25

Digitized by Google

С вољом ко добру, са дели ко злу, несталан и нагао,
Умом врлини, грабежу страст'ма готов;
Непостојанству одан, с постојанством користи тражећ'
То је човека твор, сам загонетка себи. 30
Телом од земље создан, по глибу се порока ваља,
Виспреном ума искром пределе тражи неба;
Као што лице земље камените частице носи,
Поред чувства меких тврдо је срце наше.
Као што на лицу земље са ружама расте кукута, 35
Мењиве прси наше благост и гордост крију.
Као што лице земље непрестанце окреће се кругом,
Вртлогом страсти човек нема станишта нигде.
Мислима гордо диже с' над животиње родом безбројним,
И опасност плете, чим надвишава ове. 40
Није ли говора дар са небеса позајмљена искра?
Говора странпутицом мисли покрива своје.
Сузама дичи се он, свештеним капљама чувства,
Где трпи невиност, утешни ту су мелем.
Ал' су и средства сузе безазленост смутити лаку, 45
Сузама порок крије јавну кривицу своју.
И кад завист срце, кад пакост ти утробу гризе,
Нит' може беснети гњев, сузе од једа теку. —
Разум, небесни дар, преимућство највеће људи,
Какву худо игра разума искра судбу! 50
Злости увиђа рђу, ал' гоне га страсти у напаст,
Потпаде страст'ма гадним сам Веруламов разум.
Као при олуји мора, где ветрови звижде и ричу,
Страстима надвикан не чује с' разума глас.

---

52. — *Верулам.* Бекон барон од Верулама, (1561 до 1626) велики научењак енглески, основалац нове позитивне философије, био је под краљем Јаковом I државни канцелар, па је због подмитљивости оптужен, и осуђен на новчану казну и затвор.

Digitized by Google

Тек кад ућути бура, кад волне с' уталоже шкодне, 55
И кад следства наших дела искусимо зла:
Трезан се јавља разум са страхом да представи про-
Уски истине пут сваки, ал' позно види. [шлост,
Всује наука и мудрост; на језику мудрост почива,
Внутрење злости клице тегобно треби она. 60
Несрећу туђу трчи лековитим блажити речма,
Своје несреће зло запевци даје слабој.
Говори дивно о гордости, сујети, ништини света,
Сам у дубини срца сујетан, лаком и горд;
И, што наука даде, својељупству прикупља вештине, 65
Користи, не срећи науке су средство и цел:
Другом заслепит' очи, наресити превару цвећем,
Справе к убиству пече, шкоде пронаћи многе,
Жељама крила кројит', угађати раскошу лишем,
Злоби љупкост дати, просвете то су плоди! 70
Где је станиште среће? у вртлогу виче очајник,
Разум и наука̂ блеск служе тек беде сазнат',
И што га напаст мори, двојином осећа умник,
И што се беда справља, ми̂сли напред га то̀ме̂.
Срећније живи сваки, ког чувства утупљена бране, 75
Нит' кроз глупо срце продире напаст плаха.
Као што глува увом не смућава грома опасност,
Као што завезаног сном не страши гибељ блиска;
Као што слеп пред собом не увиђа пропаст стрменка,
Као што тврда несвест болове трпи лако. — 80
Сретније живи сваки без совести, судије дела,
Као што бесмислена звер кајат' се не зна за зло.
Тако вопија човек на вртлогу бурна живота,
Бедом и тугом тражећи предел среће.
Залуд тих добродетељи зрак указује с' њему, 85
Сам добродетељи лик страст'ма је зазор и стид.
Презрена чами она у тамном забачена углу,

Digitized by Google

Порок је с попришта славе протерује плах.
Место ње обичај добродетељи наличје носи,
Корисно, не добро ценити тражи човек. 90
И кад Като гине, лакомислени свет му се руга,
И кад Сократ учи, отрова чашу пије.
Тако с' мисли ломе лавиринтом природе људске,
Плачно живота игру, плачно испитујућ' пут.
И кад крила клону, са надеждом утеха с' јавља: 95
Да на свету овом добро се пари са злим.
Полезна биља више, нег' што расте трава отровна,
Ведрих дана много, рођи је облака квар.
И, што вреда има, лековит постаје отров,
И што глупцу жалост, мудроме ползе носи. 100
Време нагли напред, и бољему нада се путник,
Сред печалне циче весну очекује свак.
Нек се порок вије око слабости природе људске,
Благо ко добру семе не може затрти он.
Врлим често делом усхићује зликовац чувства, 105
Дана му благоте није покипела свест.
И, што худост чини, неваљалство шара добротом;
Чиста у прсима свест право захтева своје.
Воља, склона на зло, и склоњена воља на добро,
Та добродетељи цвет с наградом лепом носи. 110
Одби залаз и страст, указаће с' анђела лице,
Ал' је на земљи престао сушт бити род човечиј'.

---

91. — *Като.* Кад је Јулије Цезар победио Помпија (ст. 91. стр. 25.) остаци разбијене Помпијеве војске са другим републиканцима искупили су се бцли у Африци, и Цезар удари на њих и разбије их, а знаменити бранилац слободе римске Катон Млађи убије се сам, да не падне жив насилнику у руке.

Digitized by Google

ИЗОБРАЖЕНИКУ

Зовеш ме глупим варваром, зашто? —
Мисли што не знам крити,
Што таштим цвећем истину нагу
Незгодно ум ми кити.

Ти тањиш, извијаш, са страхом мериш 5
Говора најмањи део,
И реч кад свршиш, полак прећутао,
У полак лаж си садео.

Ја прост сам варат', теби је дика,
Риче и новина рог: 10
С вештином каквом умеде сплести
Хитра противника свог.

Кад Турчин робље продаје па тргу,
Безбожник он је и звер,
Кад ти за посао купујеш Црнце, 15
Среће отвараш им двер.

Бајазит Турчин, и Пизаро Шпанац
Сеју по свету јаде,

---

17. — *Пизаро*, шпански војсковођа (1471—1541.), који је освојио Перуанску државу у јужној Америци, и тамо починио грдна злочинства.

Digitized by Google

Је л' бољи овај, Јевропа што њега,
Азија првог даде. 20

Суровац тражи супарника јавно,
Правце забада му мач,
Ти крв полако памуком сисаш
Осмехом блажиш му плач.

Учиш из књига живети дуго, 25
Сам си раскоштву одан.
Ја јело, тебе јестива једу,
Ствараш од поноћи дан.

Што мало имам, уживам слатко,
Кућица рај ми проста. 30
Ти хучеш над пуним ковчегом злата,
Никад и немаш доста.

Да лишће* новина на леђи те носи
Жертвујеш здравље и сан,
И једна речца кадра ти сјајни
Среће обалити стан. 35

Злохудој знадеш намери дати
Најлепши приклад и вид;
И данас поређи што с' јуче рек'о
Разлог је, није ти стид.

Све лепо, глатко, ако и злобно, 40
Просвете то ти је знак,
Је л' чудо дивно, што просвету твоју
Примити мрзи простак.

* Само у оваком смислу може поднети место *листови*.

Digitized by Google

НА ПРИРОДУ (1830)

Ти која с' тако лепа, совршена
Из руке Творца благога пренула,
Да мати, љуба земљи будеш,
Природо драга, с тим дичним рувом;

О, могу л' тебе оком погледати, 5
Не дивећ' с' твоме чудесном саставу;
Може ли штогод лепше, може л'
Стројније бити од тебе штогод?

У тебе нема теретних правила,
Натеге нема трудно положене, 10
Немарно течеш, лежиш, дишеш,
У игри ствараш висока чуда;

Јошт наука које није докучила,
Ни кључа нашло знојно художество.
Умилну дражест величеством, 15
Скромну простоту раскоштвом красиш.

О, прими мене, мајко небеснице,
Теб'љубног прими сина у наручја,
Кој' с' око мајке нежно вије,
Танка к'о вињага око стабла. 20

На крилу твоме плодно тек осећам
Обилни живот; с чувствама сладосним

Digitized by Google

На крилу твоме ток блаженства
Ваља се љупко по грудма м' младим

И плодно дрво, лака и травчица 25
На крилу твоме љуби ме весела;
И поток мали, вижљав зефир
С одзивом стварају стројне песме.

О, кад би увек младим у прсима
Овако пламен к лепоме буктео! 30
Кад би до гроба твоје сласти,
Мајко, уживао у овој мери!

Digitized by Google

ВЛАДИКА СТЕФАН ПОПОВИЋ

(6. ЈАНУАРИЈА 1849.)

Јошт се чују бојни труси,
  Јоште траје лом,
Јошт се пуши на гаришту
  Многи српски дом.
Звона празник оглашују, 5
  Кад се јави Бог
Во Јордање при крштењу
  Сина љубимог.
Листом народ у храм спеши
  Лишен радости, 10
Да молитвом свог јерарха
  Проси милости.
Ах, кој' своју над Јорданом
  Јави славу Бог,
Хоће л' нама у невољи 15
  Послат' духа свог.
Смерно јерарх у две руке
  Узме свећа пет,
И „спаси ны“ лик запоје
  Тугом обузет. 20
Али свеће у рукама
  Погасе се све,
Као да смерне појућега

1—4. — После мађарске револуције.

Digitized by Google

Плаше с' молитве. 25
Трепет уђе међу народ,"
„Нов ће доћи јад",
А владика к Богу богов
Срце дигне сад:
„Иште л', оче, јоште жертве 30
„Гњев праведан твој,
„Узми мене и поштеди
„Бедни народ мој."
Господ слуша са висине
Моленија глас; 35
Он зна један каква судба
Очекује нас.
Опет свеће упаљене
Трепте весело,
Ал' је срце у народу 40
Од стра̂ увело.
Са пуцњавом свиће сутра
Крестителља дан,
За спасење Срб-Вршчана
Богом изабран. 45
Сви су живи, сви весели,
Брата грли брат,
Само Стефан не ужива
Мира благодат.
Навет њему замке плете, 50
Продаје га свој,
И освети, чист од вине,
Па̀да̂ злобљивој.
Гоњен, мучен он оставља
Беда пуни свет, 55
То је жертва погашених
Оних свећа пет.

Digitized by Google

ДИМИТРИЈУ ИСАЈЛОВИЋУ

ПРЕМИНУВШЕМ 30. МАЈА 1853.

Сав дуги, плодни сљубивши живот
  Користи Срба многој,
Безлобни старче, и твоја боља
  Достиже смртни покој.
У земљи, таштој просвете жељне 5
  Први си зажег'о луч,
Сред мрака светлећ' и к дворима муза
  Младежи пружајућ' кључ.
На путу трудном потмурна те често
  Среташе беда и јад, 10
И хладно признање неравном мером
  Скупи ти ценило рад.
Србљубне није китио прси
  Заслугопратни украс,
А благодарност? ах, ово биље 15
  Ретко сазрева у нас.
Но стран гордиње тражио ниси
  Праскави бит' метеор,
Да лаковерној простоти глупој
  Збуниш светлацима взор. 20
На штулам' крупних, испречених речи
  Ниси се пропињао хол,
Скровеност љубећ, потоку равно,
  Злачни што богати дол.

Digitized by Google

Ал' свет скровену забацује смерност, 25
Лупњаве верни друг,
Што пршти, сева, потреса и руши,
Томе тек диви се пук.
Кад други славу пузећи беру
Лажљиви заслуга плод 30
Твоја при гробу с печалном помњом
Дела припознаје род.
Књижевног та је подвига судба,
Соларић пати се свуд.
Сред Српства хладна Орфелин пишти, 35
Глад му је мазда за труд.
Као живог боља, сад те у гробу
Тешки притишта камен,
Гледај на њему натписе китне,
Нашег признања знамен. 40
Но мир у мирној уживај земљи,
Будна је завист и злост.
Над мртвим праведна, да живом опет
Понови стару жалост.
Тако ислужену добродетељ хвалом
Радо преузносе сви
У књигам', у повести; — само у свету 45
Навети глођу је зли.

Digitized by Google

АНТОНИЈУ АРНОТУ

БИВШЕМ ПРОФ. ФИСИКЕ У КЊАЖ. СРПСКОМ ЛИЦЕУМУ,
ПРЕМИНУВШЕМ 11. СЕПТ. 1841.

Смрти, двери тавног пута,
Смрти неумила,
Каква строгост! куд одведе
Друга нам премила.
Са попришта умних дела, 5
Од подвига стремних
Отрже га, остављајућ'
Један спомен верни,
Црна скорб се свуд простире,
Туга тугу дражи, 10
Ах, слаба је сва утеха
Да мисли ублажи.
Од гробница бежи завист,
Бежи злобна руга,
Ал' и љубов закопаног 15
Не обима друга;
У гробу је мир и покој,
Ту самоћа жуди,
Ал' и ума света искра
Не разгрева груди. 20
У гробници нема патње,

Digitized by Google

Нема црне боље,
Ал' ни чувства онде нема,
Ни слободне воље.
Сан тек један, сан вечити 25
Гроб обима слепи,
Сан тек један? без Морфеја?
Без сниваньа лепи?
О, зашто нам срце параш,
Мисли преужасна? 30
Пусти нек му покој сладе
Мечтанија красна;
Нека снива о доброти,
О сторичном плоду,
О трудов'ма поднесеним 35
Милом своме роду.
Нека снива, како ревност
Потомак му цени,
Која брзој светског стрема
Не подлежи мени; 40
Како Србин напредујућ'
Достизава мету,
Коју и сам он сматраше
За цел своју свету. —
Све времена поток спира, 45
Спомен, славу, чести,
Празне песме, чим ласкање
Тражи венце плести:

---

27. — *Морфеј*. По познијем грчком веровању снови су били синови спавања, и звали су се разним именима; један од њих био је Морфеј.

Digitized by Google

Један венац добрих дела
С китни своји класи 50
Дуже нег' столп Мавзолеа
Гроб врснога краси.

---

52. — Краљ *Маузол* († око 352 пре Хр.) подигао је својој жени величанствен надгробни споменик у Халикарнасу, који је још до 12. столећа био читав. Римљани су по том назвали маузолеумима све лепше надгробне споменике, па се тако и данас зову.

Digitized by Google

НАДГРОБИЈА

1.

Једне добронаравне девојке

Љупко дише око мене
  Живоносног цвећа сплет,
Све с' зелени, само један
  Мог живота вене цвет.

Мати зумбул око гроба 5
  И ружични сади клас,
Ах, у ружи ћерку види,
  Ал' не чује кћери глас.

И кад љута зиме студен
  Витки руже сруби са̂д, 10
Прси мајке горком тугом
  Црна мисао пара тад.

Тужна мајко, све ће вратит'
  Љубомилне взор весне,
Све ћеш, тужна мајко, видит' 15
  Само твоју Марту не.

девице. 5. 6. мати рујну ружу сади око гроба кћери свуд. — 11. тамом. — 12. скробна печал.

У Вршцу 1835.

„Сербскій народный листъ.“ 1838. бр. 8.

Digitized by Google

Надгробије доброј једној девојки. — 5. 6. Мати рујну ружу сади око гроба кћери свуд. — 9. грозна зима. — 10. љупки ружа. — 11. срце мајке. — 12. нема печал.

„Голубица.“ III. 1841.

2.

Павла Арс. Поповића

Ако тражиш, путниче,
Поповића Павла,
Врат' се натраг у поље
Српска књиштва хвална.
Ту ћеш њега видети 5
Бесамртно жива,
Овде само мрачни гроб
Кости му покрива.

3.

Стефана Поповића,

ВЛАДИКЕ ВРШАЧКОГ

Дај мртвоме бар покоја,
Нит' клеветај моје труле кости
Жертва падох, шта ћеш више?
Над гробов'ма не лију се злости.

Архипастир српски верни 5
Делећ' грозне са народом јаде,
Кад све гину, своје чувах,
И сачувах, Вршац ово знаде.

Digitized by Google

Ал' злотвори бесовесни
Добра у зло вменише ми дела; 10
Бих од својих гоњен, јазвљен,
Док и душа не раста с' од тела.

Ти, који ове врсте читаш,
Проли сузе о судбини људи,
Зли благују, добри пате; 15
Но на небу правда сваком суди.

Владици Стефану Поповићу — 6. делећ' судбу са народом грозну. — 8. то сведочи. — 14. о судби човека. — 16. но божија сваког правда чека.

„Војвођанка“ 1851, бр. 15.

Digitized by Google

ПОХВАЛА СЛИКУ

Немој, друже, навлаш себи ружну славу тећи
Безобзирно из песама сликове гонећи.
Тко ће ползе избројати које слик нам носи;
Зато веле, без сликова стихови су боси.
Када перо зубма грискаш, мучан, шта ћеш рећи, 5
Слик запитај, пак ће мисли као река потећи.
Хоћеш песму да саставиш, не знаш каквом грађом,
Каквим цвећем да искитиш, слик ти вели „крађом.“
Пишеш оде меценату, сумњаш, шта ту треба,
Слик за леђи проговара „стихотворцу хлеба“ 10
Кажеш ли му, да је врли српски родољубац,
Слик потајно уздишући вели „родогубац.“
Он је прва нашег века уважена глава,
Кој' се стара за свој народ, и — слик вели — „спава.“
Куда желе родољупци, он примерно тежи, 15
Зато на све, што је добро — слик толкује — „режи.“
Мисли су му многостручног благостања стројке,
Јер он љуби, слик то знаде, карте и девојке.
Кад млад писац по новинам' мудре сеје речи,
И правила прописује, слик говори: „кречи“ 20
Ал' он знаде, које стазе к срећи воде прече,
Зато тако — слик наставља — „лепо кукуречe.“
Кад девојка као грација по типару хода,
И невино поглед баца, слик говори: „мода.“

Digitized by Google

Ал' кад красним лицем стреља, лепша него Хлоја, 25
Каква дражест! каква румен! слик додаје: „боја.“
Кад ти други, ласкајући, да си мудар каже,
Слик за леђи опомиње: „пази да не лаже.“
Тако мисли растројене слик удесно крпи,
Те из њега невешт певац песме ласно црпи. 30

---

25. *Хлоја*, главна личност у Лонговом пастирском роману *Дафнис и Хлоја*.

Digitized by Google

СРПСКОМ СТИХОТВОРЦУ

Какво чудо обузе ме, о љубезни друже!
Ил' су стиси, ил' китнасте са Парнаса руже,
Ил' су песме, што припеваш, ил' хиблејске сласти,
Којим муза своје госте на имендан части.
Шта су стари стихотворци, шта нови певачи? 5
Спроћу тебе сви су ови тек прости ковачи.
Омир ћути кад ти гудиш, а Пушкин се мршти,
Флак је шегрт, сам Мушицки од љутине пршти.
Критичари врте главом, запушују уши,
Јер од силне дух' твој ватре као Везув се пуши. 10
Када прне у висину, тресу с' неба врата,
Кад се спушта у дубину, несвест сваког хвата.
Твоји стиси опљачкаше пријатност од цвећа
Лакост ветра, меда сладост, дивоту пролећа.
Јоште траже сјајност сунца, рогове од луне, 15
Да прелесне тако буду различности пуне.
Благо роду, кој' те има прва на Парнасу,
Где се виле чаролојке твоме диве гласу.
Певаш лирски? сваки виче: то шева попева,
Пишеш епос? од твог гласа чак се љуља Нева. 20
Је ли драма? карактери суштено излећу,
Нит' се лутке од њих лепше на жици окрећу.
Тко би знао за род српски, да тебека нема?
Сва Српштина споменик ти од воздуха спрема.

---

8. *Флак*, познати римски песник Хорације Флак.

Digitized by Google

И кад буду почивале онде твоје кости, 25
Стихови ће из њих ницат', нама мили гости —
Зашто теби ово пишем, питаш, мили друже,
Да отпеви сада твоји и мене послуже.
Хвала иште равну хвалу, друзи спомен дижу
Један другом, — знаш, у зајам говеда се лижу. 30
Ако сумњаш, гледај многе наше српске певце,
Онај хвали, овај њему лепше враћа венце.

Digitized by Google

НАТПИСИ

(КАО ЗАВОЈИ НА СЛАТКИШИМА ПРИЛИКОМ ЈЕДНОГ ВЕСЕЉА.)

1.

Играј, Србе, ал' с' не играј са срећом свог рода,
Свако дело има цене тек од добра плода.

2.

У игри се рука пружа, ту се слога тражи,
Тако свако лепо дело слогом се тек снажи.

3.

Сви у коло, не около,
Кад к напретку води коло.

4.

Сваки срећу тражи, мало је познају,
Зато с' многи доцкан за поступке кају.

5.

Умет' љубити велики је дар,
Без разума љубов чини роду квар.

Digitized by Google

6.

Сви слаткиши протичу, само лепих делâ
Сласт човеку остаје вечита и цела.

7.

„Љубов“ вичу млади, љубов бу̑ди старе,
Љубви к отечеству дижимо олтаре.

8.

Лепота на лицу цвета и унива,
Лепота у дели све јаснија бива.

9.

Венцем жели Српкиња китит' своје власи
Венац славе народне најлепше нас краси.

10.

Кад се траже слаткиши, зашто језик гледи
Да чемером другоме живот озлоједи.

11.

Лице лепо и чисто свакоме је драго,
Срце лепо и чисто највеће је благо.

Digitized by Google

ЕПИГРАМИ

1.

Шта ћемо, како ћемо?

Ништа с' друго не чује, нег' шта ћемо, *како ћемо?*
Зато тако незрело по новинам' *ка́ко ћемо.*

2.

Кипови

Ми немамо кипова, тако кажу људи,
Те јошт' каквих имамо, Бог нек сваком суди,
Јер по цркви гледајте, где нам жене стоје,
Наћи ћете кипова различите боје.

„Вел. Беогр. Кал.“ 1852.

3.

На ждеравца

Пера једе и пије, и гојит' се тражи,
Али кад га измериш, опет ништ' не важи,

4.

Љубитељ слободе

Али што је наш Приб родољубац
То је чудо; стоји као стубац,

Digitized by Google

Кад слободе проповеда дар.
До јучер је у тамници био,
За злочинства окове носио,
Пак зна, да је *роиство* бедна ствар.

5.

Бесмртни стихови

Докле човек не *премине*, бесмртија нема,
Тако вели наш Милутин, и хартију спрема;
Песме пише, које сутра *смрти* ће подлећи,
И тим себи и песнику *бесмртије* стећи.

6.

Слепац

Мијат веле под *старост* је очију се лишио;
Чудо! он је *целог* века свог *ћораво* радио.

7.

Милостива госпођа

ГОСПА:

Јеси л' оног отпратио
Што ту проси, Остоја?

СЛУГА:

Вољу сам вам испунио,
Милостива госпоја.

Digitized by Google

8.

На надрикњигу

Што се многи несташно твојим књигам' ругају,
И такове *ђубрету* равне бити причају,
Нек' ти зато, Филипе, не прекида полета,
Јер и *књижне* ливаде потребују *ђубрета.*

2. сматрају — 3. нек' ти ништа, Филипе, у писању не смета. — 4. и књижевне.

„Вел. беогр. календ." 1852.

9.

Mens divinior

Како с' господар и слуга од часа распознати дају!
Први бере своје, последњи пабирчи тек.

10.

На одацију (по Овену)

Е одација, тражиш написати вечите оде,
За цело с', веруј ми, намеру постиг'о ту.
Јер шта? стихови немају твоји ни краја ни конца.
Вечност нема краја, вечност ни конца нема.

11.

Читатељма

О читатељи, чувајте наслов од гдекојих књига,
Без њих јер нећете знат' књиге о чему су те.

Digitized by Google

12.

Цвеће

Многе се књиге украшују с поља именом „цвеће,“
Ал' изнутра шта је? коприва, коров и штир.

13.

Српском политику

Све ти знаш, шта Руси, шта други дворови мисле,
Само што сам мислиш тешко ти бива знати.

14.

Српска слога (1849.)

Српска па српска слога, један ти војводство иште,
Други војводину, трећи војводовину.

Digitized by Google

ОПРОШТАЈ С ЧИТАТЕЉЕМ

По китнастој башти лепој
  С умилењем шета свет,
Овај ружу, овај сасу,
  Овај други бере цвет.
Свак по вољи забавља се, 5
  Младој руби весни чар,
И љубимом своме носи
  Лепог врта нежни дар.
С каквим трудом негован је
  Цветоплодни рукосад, 10
Ко ужива, не разбира
  Туђу муку, туђи рад.
Читатељу, носи л' за те
  Моја збирка какав цвет,
Узбери га, уживај га, 15
  Твој је овај стихоплет.
Кад весеља други траже,
  Певац љуби покој тих,
И са тугом у прсима
  Зачиње се спев и стих. 20

Digitized by Google

II.

Digitized by Google

Digitized by Google

ТШТЕСЛАВИЈЕ

Куд ти се жудње растурују, друже,
Тражећ' за венце по висини руже;
Грбави пути, што нас воде к вису,
Убави нису.

Стрмом по брегу ко год сеје трудно, 5
Жетвице збира и слабо и худно;
Усеве танке њивама убица
Спира бујица.

Ваља камење, путање затвара,
Наглога врлет стрмоглав обара, 10
Највише куле, што с' под облак вуку
Трескови туку.

Мирна је низа, без брига и пада,
Скучна у долу нелагод не влада,
Смеше се класи, и рудином шета 10
Китнаста Цвета.

Љуби брежуљке сок винове сласти,
Бунљиво у вис подижуће страсти;
Вино и страсти нашој плахој ћуди
Друзи су худи. 20

Често се с грмом надвишују јеле,
Јаблани лете небо да простреле:

Digitized by Google

Најмање искре пожаром тамане
Стабло и гране.

Прођи се виса, што спокојству смета, 25
Цвет задовољства гором тешко цвета;
Руже кад тражиш, кукурек те пали,
Свест да удали.

Зависти бодље и злоба и беда
Шкодљивим оком све горе погледа; 30
Скровиту смерност, штетом кад зареде
Навети штеде.

„Седмица“ 1855. бр. 8.

Digitized by Google

Б О Ж И Ћ

Где је оно златно време, кад смо деца били,
И на Божић целог поста изгледали мили;
Кад јевтина б'јаху дрва за бадњаке наше,
А и зима мало јача, не као сад, б'јаше;
Кад смо у круг пијукали по слами ходећи, 5
А Рождество поју стари поред вруће пећи.
Све култура сад умекша, и зиму и нрави.
Пак и старе обичаје дух времена дави.
Најпре б'јаше три дни поздрав са „Христос се роди,"
Сад кокице раколе се: „то није по моди." 10
Сви мушкарци јесу „слуге," ал' нико не служи,
И кад фрајла „љуби руку," то речма одужи.
У слами се коте буве, а и собу грди,
Тако кажу помодарке, јер им Српство смрди.
Зашто би се радовали што нам Божић иде, 15
Кад је један дан као други, то и деца виде.
До јучер смо јели меса, пите и колача,
А чесница? ју! чесница, тко ће сад да врача.
До јучер су биле свирке и вечерње части,
Зар ће у мрс пријатније соаре нам пасти? 20
Једна радост од Божића остала је само,
Што по њему одмах лепе балове имамо.

„Седмица" 1855. бр. 13.

Digitized by Google

СПОМЕНАК

Молчите, страсти, што као ветри силни
  Глупости преке размећете прах,
К народу српском дижем глас озбиљни
  Навета ниског нек одлази страх.
Познатим бити на позорју света 5
  Чувство нас дражи и напретка свест,
Знамо ли способ, којим народ цвета,
  Шта слави општој придоноси чест?
Плодно по гранам' српскога живота
  Трепти врлина̂ китан наниз мног, 10
Храброст у борби, ван борбе благота,
  Верност и послушност вољи владца свога.
Најскупље цене ал' се губе знаци,
  Где не досеже влага ревности,
Љубови присне где не грију зраци; 15
  Где ватра пали преке наглости.
Векови многи сред беде и стида
  Прснуше бујно у забвења гроб,
С раном у грудма, да се не откида
  Неслози Србин слуга бит' и роб. 20
Тужи потомак над пепелом стари
  Грехове числећ' и пропасти ров,
Тужи, ал' грехе поправит' не мари,
  Незгоди старој само лик је нов.
Педаљ даљине нек раздваја истом, 25
  Сродство већ гуши толповидни мрак,

Digitized by Google

Нема јединству пријазности чистом,
  Грђи смо своме нег' туђинац свак.
Мисли и нарави и навичај страни
  Клизасту младеж, и с њом трују род, 30
Српка је мајка ал' туђинством храни;
  Плахости то је новољубне плод.
Кажите, предци, тко вас бедом посу,
  Шта општи злости придомами јад,
Кто по тризништу квар толики просу? 35
  Није ли наглост среће стрмопад?
Триста јуначких нек је више глава
  Срубио борби вешт Милошев мач;
Ползе кад нема, узалуд је слава,
  Разлога празно дело носи плач. 40
Глупости веци прохујаше тужно,
  Просвета каже да царује сад;
Просвете сенке многе разе кужно,
  Просвети самој јошт је корен млад.
Глаткост ли, мода, ил' раскоша беси, 45
  Разна л' угодност просвете су плод?
Шаре ли риза, инородни плеси,
  Побране речи, ил' удешен ход?
Мермера крутост испод вештог длета
  Смерно кад бежи, кип се диже нов, 50
Внутрења рђа није тим отета,
  Лутки лепота тамт је истом кров.
Дај пусти лутки просипати речи,
  Кречати чудно, много смисла знат'
Текма безуман пред обманом чечи, 55
  Свесном се љуби зрака благодат.
Просвето драга, отвори нам двери,
  Кажи нам срца непорочног стан,
Мудрости кажи, своје област кћери,

Digitized by Google

Општа блаженства да с' разјутри дан. 60
Знат' многе ствари, и што к томе важи,
Числити звезде, наукâ је дар,
Мудрост јошт није, мудрост памет тражи;
Знања без главе грђи носе квар.
Мудрост отреса сву наглоћу страсти, 65
Пѝтâ искуство, ползи даје слух,
Опсене мрзи покорит' се сласти;
Мудрости такве нек нас греје дух.

„Седмица“ 1855. бр. 14.

Digitized by Google

СТЕФАНУ ДУШАНУ

Мужу громовни, суду потомства стој!
Мишце јуначке давно ти рс клону,
С венцем, с победа блеском јасним
Векове удеђ' у чами мрака.

Српство, на гробној хунки стојеће ти, 5
И плачно трудни числеће лавра сплет,
У ров ти исти свали судба;
Сав с Душаном свену Срба цветник! —

У беди тражи зала кривицу скроб,
Скида са једног, грех товари другом; 10
Мач твој и самог срца тужна
Светло сваки поражава укор.

Мач, људма с клетвом од Бога дар послат,
Повређа живац чувству и бол точи;
Где мач велијству крчи путе 15
Остати не зна на миру сталност.

Престол, пресилном твој натурен руком
Међ' муклу, једом гипку Романију,
Предел тесалски, хемску стрмен,
Ил' македонске градова лести; 20

Престол љубовно ког не закриља свој,
Већ поткопава освета, јар и злост,

Digitized by Google

Згруван потомству ваља̂ напаст.
Плод Душанов тако брзо учма.

Шта зглоб, што купи премнога крв твојих? 25
Пригњеч ли знаде чувства у ланце збит'?
Чим копча прсне тешка, мрска,
Свак себи нагли, куд иште нарав;

И жертве гледе успеха плод свенут.
У сродну реку пашти се струја ток. 30
С Босном, с Бугарском крст спојивши
Сталније огњила дала б' искре.

Од стра̂ призренског трошна Византа град
Силно потресен тражи Турака штит.
Карат' ли подлост ту, жалит' ли? 35
Скучена зверка не бира пута;

И често налет повраћа ловцу вред,
Кад страсти пређу разлога пут стамен.
С грчким мекуштвом српска наглост
Посташе сложну тиђинцу жертвом. 40

Нагли опасност троструко рс носи,
У област судбе дрско пруживши прст.
Глед дух Дечанског (кажу гњила)
Не зна за блеск, ал' и јад не сади.

Дух блеска жедан бујно, Стфане, твој 45
Прибра злу сјајност, што Цариград смања,
Међ' Српства мушкост с њом се јави,
Раскош у Призрен и уђе разврат.

Digitized by Google

Раскош бујиством даје ли земљи моћ?
Сам присночудни с раскоша Рим паде. 50
Гордост дозивље, арчи нрави,
Премного жељка, а зној не љуби:

И служи срамно, ползи туђинца роб,
Пригнув коварству срце и жудњу злу.
У битки српску крв продаје 55
Вука неверногa црна душа.

Тако потомак сузно, Стефане, твој
Претреса успар, судити блудње брз,
С правдом ли с кривдом? само време
Вину с тобом преполовно дели. — 60

Хук тока светскога, чувати грех помњив,
Много л' ти лепих сруби садова плод!
Само законик смрчен, издрт,
Очупа време бујици зала.

Тај мири чувство, блажи у тузи бол. 65
Кроз њег' величност гледи дединску Срб.
Мирно почивај дакле, сени,
Стара је клетва за Србље беда.

„Седмица“ 1855. бр. 37.

Digitized by Google

АЛЕКСИЈУ ВЕЗИЛИЋУ

Српска Парнаса свештениче врли,
Заслугом делâ познат неумрли,
Алекса певче, топлих мојих груди
Чувство те буди.

Као предвечерња милодув зефира 5
Плени ме давно твоја нежна лира,
Звуке сафиске јошт детенце младо
Љубити стадо.

Реван питомац царице олимпске
Песмама ризе твојим давах римске; 10
Ставши пред музом није српска вила
Постидна била.

Златне су мисли, што ти књигу диче,
Совети траже слово да одличе;
Најлепшу цену ал' ти сладост спева, 15
Друже, прѝдѐвâ.

Давне самвиком величав јунаке
Разведри први Србславију зраке;

---

7. — Славна грчка песникиња Сафо (друге половине 7. и прве 6. стол. пре Хр.) писала је песме у особитим строфама, које су по њој назване сафиске.

Digitized by Google

Мишцом, ил' умом, ил' вештином славни
Сви тобом равни. 20

Певче спокојства, мртав где почиваш?
Хвалне хваливши спомен да л' уживаш?
Забвени гроб твој остави без знака
Хладност опака.

Мир теби, друже! современост мрзи 25
Заслугам' живим славу да прибрзи;
Позно за венце, награду носеће,
Сустиже цвеће.

„Седмица“ 1855. бр. 37.

Digitized by Google

МОЈА ТЕЖЊА

Хоће л' ми венце светина плести,
  Славним ил' малим звати,
Кад живот чист је од злости и лести,
  Друго не тражим знати.
За сјајно име, што титуле вреба, 5
  Чин се не јурим ни власт,
И, жудњом мањи од лишних потреба,
  Крезову не знам за страст.
Гордиње блеска и раскош и праска
  Заноса смешна су плод, 10
Нек сен рогушцем у одама ласка,
  Моје је лечити род.
Теку л' ми речи бујиству по страсти,
  Захтев бујиства је прек,
Лекар не тражи у биљкама „сласти“ 15
  Место врлина за лек.
Куде, што перо зна моје жећи,
  Лаж ли да мисли спучи?
Кој' преза роду истину рећи,
  Худ је да народ учи. 20
На лађи светској кормила два су:
  Срца чистоћа и ум,
Без њих је раван клепала гласу

---

8. — *Крез*, краљ лидиски (до 516 пре Хр.), био је особито чувен са свога богатства.

Digitized by Google

Свак красноречија шум.
И глуп наставник кад напредак спрема, 25
Злосрећу сади и вред,
Пожар му ревност, у благости дрема,
Успех: кајање и јед.
Ком знано није, какву са ћуди
Предци нам сплеше жалост? 30
Безјак свој тако, кад страст га успуди,
Странца надвишује злост.
Док младост цвета, мисли нам траже
Игри и глуми се дат',
Мој цвет већ прође, и озбиља каже 35
Ствари озбиљске искат'.
Што мислим, учим, што песмом сазрева,
Народну ползу слови,
Сам смех куд прође, нежно као дева
Погрешке пука лови. 40
Да л' тко словесем љуби да внуша?
Истине мрзак је звук;
Што добрим дише, немарно се слуша,
Пагубном јачи је хук.
Касандри бози нестатно даше 45
Тајну идућка сазнат',
Ал' дар залуду, кад свакога плаше
Поверу речма јој дат'.
И коњ кад спрема Тројанцима квара,
С ускликом прима га пук; 50

---

45. — *Касандра,* кћи тројанскога краља Пријама, којој је бог Аполон дао био моћ прорицања, али се покајао, и одмах учинио да њеном пророштву нико не верује.

49. — У тројанском рату (в. стих 127. стр. 36.) Грци су освојили Троју лукавством. По савету Улисовом саграде једног великог дрвеног коња, и напуне га нај-

Digitized by Google

Где очи Лаокон слепоти отвара,
  Јарљиво дави га слук.
Све глуп увиђа, ал' позно, и жали;
  Згода од луда бежи,
Кад памет дође глави будали, 55
  Глава у врежи лежи. —
Пропирит' успех кадре и сходне,
  Разложне мисли моје,
Приљуб'те звуке песмама згодне,
  Ревност што Српству поје. 60
Ил' чаром самвике тронувши груди,
  Дижите, дижите глас,
Да с' једном Србин умом пробуди,
  Већ једанај'сти је час.
Нек стреља злобник ваздан и губац, 65
  Мудру не сплеше пропаст,
Безумном смета и залац и љубац,
  Кућна јер дави га страст.
Побер'те с', речи, глатке и стројне,
  Сљубите дражест и крас, 70
Да Српство, сазнав беде безбројне,
  Ревњиво појми се вас.
Ил' чувство к добру где нађете блазно,
  Јед нек вам, звуци, кану,

одабранијим момцима, па га оставе пред градом као на дар Тројанцима, и повуку се на обалу божем да одлазе. Тројанци увуку коња у град, и ако их је Касандра опомињала да то не чине, а они момци ноћу изиђу, и отворе капије; Грци навале споља, и освоје град и поруше.

51. — *Лаокон*, свештеник тројански, и он је одвраћао Тројанце да не увлаче коња, и зато бог Аполон, као заштитник грчки, пошље две змије, те удаве и њега и његова два сина.

Digitized by Google

Да спев, мртвољце кад буди напразно, 75
Отвори живу рану.
Што трава не зна, гвожђе ту вида,
Огањ над гвожђем је лек;
Нек с *болом* глупац проказе скида
Хладан спрам свога и прек. 80
Нек кара, песни гњеви се љутој,
Само нек совет чује;
Да ум, кад пође глави надутој,
Главу не тражи всује.

„Седмица“ 1855. бр. 38.

Digitized by Google

ТУРЦИ

Шта бедослутња ове репате од запада звезде?
Зашт' честим супротив муњама сева север?
Справља с' нагло борој распирити гнездо самуна,
И с цркве Софије свалити луде хоће.
Свали, вичу многи, и Срба понајвише наглост, 5
Јер српски народ већма је гњавила злост.
Ој нестална срећо! ком даљна угађаше царства,
И пријатељства свезе тражише људству на срам;
Ком грозну суровост мекшаваше негда бојазн:
Том мање грехе сваки устогубљава данас. 10
Дркће српско чедо освећену правду доживет',
И угњетача својег сништена сјурит' у прах.
Ума лакоћи одан не пријања проматрати древност,
Да српском кривицом српска расу се слава.
Шта се безјак осипа на бујице пљусак обилни, 15
Кад је будално својег сам дома разрио кров?
Питај стари Звечан, Марицу питај кладоплодну,
Питај мукли Голеш: куд круна српска оде?
Влкан, Вук, Вукашин, и остали нечислени вуци
Спирише зраке лошој Србина бедна слави. 20
Раздор жив у кући, с поља навет охола мекушца,
И завист домами свима плачевну пропаст.
Тко Турком услади Јевропе земљу блажену?
Тко искуства даде битке убојне водит'?
Совета тко примаче сакрушават' стене градова? 25
Није ли навета бес злу многолетну мати?

Digitized by Google

Дај кући ближњега жар, себи пириш, глупче, опасност,
Проштени ветри стеге не знају власти слушат'.
Ал' грех разне један навлачи патње и беде.
Просвета кад бесни, слепа л' простота не би? 30
С крстом крст се руши, с врлином ревнује завист,
Устаје родба на свог прва по цркви брата.
Порок земља не зна превелик за сплахирене страсти,
И кад злости сазру, оштра их сече коса.
Бујно на востоку рој дивљи Османа се гнезди, 35
С ватром, с бедом и злим тражећи пристан и кров.
Секу, пале, тамане, набијају живе на коље.
Запад варварство гледи са страхом ово.
Гледи, но мач не шиље, већ страшније даје позорје,
Турчин што товари, Шпанац обилно враћа. 40
Радине Мавре гони, отима децу, плени имање,
Над живим огњем живе кукавне пече.
Земља слаби, вештине беже, човечанство унива,
Страстју заслепљен ал' ум нагли у гнусу напред.
Путниче, клон' се, не ид' многогрозној земљи Колум-
Крвник там' Пизаро јошт у споменку бесни. [ба, 45
Ишчисли на небу непребројних звезда множину,
Те Перу, те предел Мексико патње виде.
Злата болест неситог напиње као водњача жудње,

---

31. 32. — Ратовање запада са Византијом и освојење Цариграда од Латина.

41. — У почетку 8. века после Хр. мухамеђани Маври освојили су готово целу Шпанију, и тамо основали *Кордовски* калифат, који је трајао преко 500 година. Од почетка 11. стол. почели су Маври опадати, а уздизати се Хришћани, који су им отимали комад по комад земље, док 1246 г. није пала и *Гранада,* последњи остатак маварске државе. То су били религиозни ратови налик на оне на Балканском полуострву, само што су овде страдали Хришћани, а тамо Мухамеђани.

Digitized by Google

Грабеж жудњу прати, врело злочинства и кључ. — 50
Кћерцо неба, без лести и стра̂ што истини служиш,
Дај, песно, мерилу зверски беснивша дела.
Да л' варварства дивљач, ил' науком ображене ћуди,
Ил' незнање већи пусти на углед ужас? —
Страх ли те, Србе, хвата, кад Турчин сродне ти гули? 55
Исто Гранада оку грозно позорје носи.
Једнако секу, пеку, без чувства даве и плене,
Туђ им је, зверма, живот худа од мравка хуђи.
Кад дивљак увовредно виком величава тиранство,
Просвета вешто иде злости улепшат' своје. 60
Скида л' Лазар свештену на миг Муратов своју главу,
Беднога Инку на смрт судац окривљује скот,
Просвета, знање и ум, и закона сама благота,
Грабеж кад нутка, страстима слуге су злим.
Спусти стреле, песно, нит' гађај Турчина једна. 65
С њим зала клети нећеш отребити чкаљ.
Природа мед и носи отров, свуда мајка дадиља.
Отров мудром је лек, глупоме мед је отров.
Што Творац уреди, осуђиват' прођ'те се слепо,
Тек своје спеш'те сваки чувати мудро стаје. 70
К добру са свим још нису ником заграђене прси,
И варвар благотом често трогава својом.
Раскошу худо познат, многостручних извору зала,
Црпи, што жељкамо ми, сласт задовољства пуну.
Чувати знаде веру, гостољубство блажи му дане. 75
Тром тећи, лењ је и к злу кренути брзо ногу.
И кад страст га слати, ил' дивље беснило ћуди,
Глупост крвничкој подмеће сметњу жељи.

---

62. — *Инка*, тако су се звали владаоци Перуански док су имали своју државу. Год. 1533. Шпанци су покорили Перу, и последњег Инку осудили на смрт и погубили.

Digitized by Google

Жешћи је тигар и лав, по је глава неприлика снази,
Од дивљачи разум спасти те будна може. 80
Тко се спасао ласке, двосмисла, притворства и лести,
Тко л' замкй, што хитро сплести просвештен уме?
Као злоубица паук мреже мукло к добитку увија,
Трза се, гризе, мучи, сан си укида и мир,
Време му вуку бриге, нит' песне знаду га сласти, 85
Природа, ведра духом, песни је мајка и дуг.
Блага колевко среће, ој природо стара едемска,
Врати се, врат' се назад, срца озари наша.
Не књиге Јевропе, нити Француз, Немац ил' Енглез,
Већ нравй невиност просвету праву носи. 90
Нит' леопард, с поља лепо зглађен, мање зверски се
Внутрења безлобност венац у цени тече. [каже;
Знаш ли ону, зверовидно што крв просу, свадбу
Гледе убиства и гад библиотеке пуне. [париску?
Нежно којој тек речи теку анђелске у друштву 95
Сад, где 'но мач сева, фурија женска бесни. —
Зашт' се мориш, изнаћи земљу, где 'но извире порок?
Предел и народи сви гипћу злочинствама свуд.
Нит' пород, нит' језик, нит' одело разлику дели,

---

94. — *Париска крвава свадба.* У Француској су дуго трајали међусобни ратови између католика и протестаната. За време једног примирја мати краља Карла IX и намесница његова, Катарина, предложи, да вођ протестантски узме њену кћер за жену, и да се тако ти ратови стишају. За ту свадбу искупи се врло много протестаната у Париз, па их ту по наредби Катаринниној једне ноћи све побију огорчени католици. Исте је ноћи извршен покољ над протестантима и по другим местима Француске. То се зове *варголомејска ноћ* (у очи св. Вартоломија 24—25 авг. 1572 г.) или *париска крвава свадба.*

Digitized by Google

Злотворству свакојем срце је извор и дом. 100
Где задовољство бежи, где покреће страсти лакомство,
Ил' бес раскош ходи, близу је порок и зло.
Серце созижди чисто, и дух прав в утробје, творче.
Пашће коварство, и дух грабежа, раздор и бој.

10. августа 1855. „Седмица“ 1855. бр. 43.

---

103. — Псалм Давидов 51. стих 10.

Digitized by Google

МИЛОВАНУ ВИДАКОВИЋУ

Мртва као жива, презрена и тавна,
Грувана бедом, код славе беславна,
Музе те траже, да ти гроб озраче,
Старче Видаче.

Давно је било, кад ми прса млада 5
Рајском милином Велимир овлада,
Здружи се повест Љубомира стара,
Дух да очара.

Прнуше жудњом непознате страсти
Ревњиво тражит' у књигама сласти, 10
Плод пера твога к Минервином храму
Шчисти ми таму.

Самог ли певца, Миловане, плени?
Свуд твојих дела поврвеше цени;
Младеж и стареж и деца нејака 15
Знаду Видака.

Дух славе српске учмао б'јаше давно,
Зависним бесом чупан мородавно,
Устаде Рајић, ал' су одвећ крила
Виспрена била. 20

---

11. *Минерва*, грчка богиња мудрости.

Digitized by Google

Ти сада дође, друг младежи витке,
Народног чувства негујућ' избитке,
Ускликну љубов и к народној чести
Пут благовести.

Врну се опет заслужена цена 25
Накиту српских презрених имена.
Тако нам цвеће после зимне студи
Пролеће буди.

Заслуге несташ твоје већ не рази,
Пређоше Херу заклети му врази, 30
Звуци славенски нит' нам јесу, друже,
Нагрде чуже.

Бедно умрши! за толике труде
Изливи песне нек ти спомен бљуде.
Мирно почивај: где не трче лести 35
Навете плести.

Дух рода српска, судбином спечаљен,
Гроб нек ти чува немарно удаљен,
Сињи ах! гроб твој, и леден и таван,
Чувству нам раван. 40

„Седмица“ 1855. бр. 45.

Digitized by Google

ПАВЛЕ СОЛАРИЋ

Споменик сени књижевника главни
  Спремају Србљи, тако гласи вест;
Рајић, Мушицки, Доситеј преславни
  Павловић исти ту ужива чест.

Да л' тко и тебе, Соларићу, гледи? 5
  Нароку судба осуди те злом:
Целог живота једној познат беди,
  Остајеш забвен и у гробу свом.

Споменик теби! смемо л' то изрећи?
  Кој' си просјакао хлеба залогај, 10
Трудио с' гладан о народној срећи,
  Сад да ти плати мртав стуб овај.

Каштра тврдоћа на мермерној плочи
  Неће л' постидет' чувство рода твог?
Хладно, као стена, наше суве очи 15
  Пратише беду врла мужа свог.

Натписи какви? сјајни, или прости?
  Истинит натпис не буди нам срам:
„Овдена леже Соларића кости!
  „Народ љубивши презрен б'јаше сам". 20

Кости јадовне, јесте л' све на броју?
  Није л' вас хиштни повредио час?

Digitized by Google

Време разлаже непогоду своју,
Тридесет лета растурује вас.

Прођ'те се, Србљи, награђат' покојне, 25
Глува за хвале црна земља јест;
У срцу љубов, не гомиле стројне,
Срушеном венцу излишна је чест.

Јошт многи служе свенародној срећи,
Тешкој у борби са невољом злом, 30
Служе и пиште оскудост носећи,
Подвигу жертва да подлегну свом.

Пруж'те им руку, жива алче уста,
Жив кад се труди, нек за мазду зна,
Споменик мртвом награда је пуста 35
Сујетна хвала нашег празног сна.

„Даница“ 1860. бр. 2.

„Ову песму добило је од слављеногa песника нашега још за живота његова год. 1855. уредн. бивше „Седмице“. Будући се тада баш прилози на споменик Мушицкога купише, то уредништво не хтеде одмах ову песму обнародовати из узрока који ће се лако увидети, кад се песма прочита. Сада је саопштавамо у „Даници“ одужујући се тим уједно и сени неумрлог покојника.“

Digitized by Google

Р А Т

Сви се журе, што сад пламти
  У Јевропи грозни рат.
Кад је био свет без рата?
Слабијега јачи млата,
  И сви другом ломе врат. 5

Под барјаком себичности
  Мач оштримо сваки свој,
Завист тајне пише ноте,
Подижу нам страсти флоте,
  И с користи сав је бој! 10

Погледајте по новинам'
  Није л' овде прави рат?
Свако себи дере кљусе,
И да може све би Русе
  Послао Лоид у неврат. 15

А у кући — сваки знаде, —
  За колико траје мир;
Тек се један вопрос реши,
Већ се други накостреши
  На брачноме мору вир. 20

На што разно оружије:
  Мачки нокти, бику врат,

Digitized by Google

Жени језик, вепру зуби,
Мужу глава, подлост буби,
  Да ствар општа није рат? 25

Света љубво, куд се кријеш,
  Те не садиш мира цвет?
Ах, сад љубов брзо вене,
Што остане, брак покрене,
  И на горе иде свет. 30

„Седмица“ 1856. бр. 8.

Digitized by Google

ЗЛОЧИНАЦ

Гле како болан на постељи јечи
  Некад беснивши ка' 'но тигар звер,
Пакленим гласом зла му совест звечи,
  И муку двојну трпи крвождер.
Сад се тек душе појављују редом, 5
  Горко страдавше од једа му злог,
Свак својом клетвом, сваки својом бедом
  Трзајућ' совест мужа пакленог.
Мрак, и привидна ватруштина љута,
  Заглух и мечта „да је судни дан“ 10
Страшила множе самртнога пута,
  Болном и кратки прекидају сан.
„Свећу, ах свећу! не дајте ме мраку!“
  Виче очајник чувствујући ад.
Нанлате грозне! омразу опаку 15
  С трепетом слуге напуштају сад.
Сам рођен пород бежи од крвника,
  С грозом мерећи зле му жизни пут,
Наказе бежи искривљена лика,
  Страх да не гледи гнусом обасут 20
Давно је руку, што је матер тукла,
  Севањем честим сасушио бол.
Сад истом казн злост осећа мукла,
  Сад своје грехе грешник види хол.
Супруга б'јаше, да га верно служи, 25
  Супругу живу отурује сам.

Digitized by Google

Туђу осваја, да се браком здружи
  Закону цркве и људству на срам.
Зликовац „похот,“ ал' не мења „нрави,“
  Што једној б'јаше и другој је „звер“ 30
Туче, пребија, и мучи и гњави,
  Отров је бедној спасенија двер. —
Бољом савладан сада мајку виче,
  Лива за љубом лажних суза ток,
Мајка му клетвом, љуба злим нариче, 35
  Тим да загаси ране крволок. —
Тако злочинству, кад се мрети спрема,
  Трзају греси ка' 'но беси груд;
Главним ал' болом „што к злу моћи нема“
  Шкрипи крвничка и гњеви се ћуд. 40

„Седмица“ 1856. бр. 9.

Digitized by Google

НАТПИСИ

(КАО ЗАВОЈИ ОКО СЛАТКИША, ПРИЛИКОМ ЈЕДНЕ СВАДБЕ)

1.

„Младост *лудост*,“ кажу људи, стари младе куде;
Али зато сви волимо младе, ма и луде.

2.

Брак је кавез; тице с поља унутра би хтеле,
А које су већ унутра, те на поље желе.

3.

Неудате невести завиде лепојке,
А удате уздишу, што нису девојке.

4.

Што с весељем бива свадба, то је мода стара,
Сви с' радују, кад добију у јарму другара.

5.

Од „мужика“ сокраћено произиђе *муж*,
Зато и јест муж у кући скровен као пуж.

1. изведен је муж. — 2. мањи него пуж.

Рукопис.

Digitized by Google

6.

Што је најпре много *жегла*, звала се „жежена,“
Но мода јој име скрати, и сад кажу „жена.“

2. а сада је кажу.

Рукопис.

„Седмица“ 1856. бр. 10.

Digitized by Google

III.

Digitized by Google

Digitized by Google

СИРОМАШНИ ПЕВАЦ

Слепи слабаст певац ходи
Од сонмишта на сонмиште,
Девојче га мало води
И за оца помоћ иште.
Многи стају, многи слове, 5
То је онај песник мили,
Што уз струне јаворове
Очарати срца знаде.
Од дегинства огањ свети
Разбукта му пилне груди 10
Да глас роду свом пробуди.
Он певаше о врлини,
Он певаше бој јунака,
Свету љубов к отаџбини
И милине срца сваке. 15
Са усхитом певца песне
Очарани народ слуша,
Пред њим ћуте лици весне —
Само небо гласу внуша.
И ком болест за три лета, 20
Вид очију злобно оте,
Томе сунце затрепета,
И по свету све дивоте.
Умукнуше ветри бесни
Пред торжеством складних струна, 25
Кад притрча чувство песни.

Digitized by Google

Да благострој не повреди.
С већим жаром сад удари
Уздизати рода цену,
Да с' потомци својих стари 30
Са поносом опомену.
Расипајућ' тако песне
Нерада га старост стигне,
Глас задркће, грло с' стесне,
И свет очи с њега дигне, 35
Ком је негда плавост неба
За глас горди ниска била,
Сад за кору пева хлеба.
Ал' и кора оскудна је,
Тек да старцу бол уцвели, 40
Што му хладно рука даје,
Са дететом својим дели.
Трпи нужду песник стари
А светина — — — — — —
— — — — — — — — — 45
Род је дизао, род не мари
Јер се младеж одродила;
На што песме, кад за тело
Од њих ползе нико нема,
Тек безуман љуби дело 50
Пред којима свестан дрема.
Зар он није време златно
Трговини могао дати,
Да му срећа лихводатно
Сваку стопу препозлати! 55
Зар он није могао пузит'
За чин, славу, што сад важи,
Где помаже, лаж сојузит',

Digitized by Google

Опадање, где се тражи.
Том вештином плиће главе 60
Уживају корист многу,
Зар да њега празне славе
Усрећити зраци сваки — —
Свет је астал — — — — —
— — — — — — — — — 65
За свакога постављени,
Ал' ће гладан остат' сваки
Уграбити кој' се лењи,
— — — — — — — — —
Док се чврчак песмом слави, 70
Мрав паметно храну вуче,
Кој' дангубно лети ради,
Тај у зиму трбу хуче
— — — — — — — — —
— — — — — — — — — 75
Такве речи старац слуша
Коме народ идол б'јаше,
Згрози му се грозом душа
Пак — — — — — — — —
— — — — — — — — — 80
„Кћери моја, зли су људи
„Од камена тврда тврђи,
„Што сад љуби, сутра куди,
„И од оца син је грђи.
„Кад се слеп помолих Богу, 85
„Бог ублажи јаде моје,
„Ал' умолит' пук не могу
„Да умекша срце своје
„Нисам ли — — — — — —
„— — — — — — — — — 90

Digitized by Google

„У вртлогу сваки своју,
„А ја тражих ползу свију,
„Дај да идем са свим Богу,
„Опростиће моје грехе
„Што ћу трпет' беду строгу. 95
„Нек ме смире вали реке. —

„Седмица“ 1856. бр. 28.

Digitized by Google

НАТПИСИ

Мудрост и добродетељ

Мудрост тражи тако, бесконечно као да ћеш живет'.
Добродетељ тако, као да ћеш сутра умрет'.

Славуј и жена

Крас и лепота славуја јест љупкост славујева гласа,
Крас и лепота жене јест тиха њена кротост.
Мужа је серце она, куће душа, а дечице мајка,
С њоме права срећа, с њоме весеље цвета.

Стремљиво живот тече, и живота непогоде разне,
Горкост и радост и бол протиче равно ветру;
Но неправда траје, што збија угнетатељ света;
Протичу паше муке, његове совест множи.

Говора даром човек надвишава животињу дично,
Говором ружним човек ниже од звера стоји.

Злато је злато увек, ма прљавим покрито прахом;
Прах пак остаје прах, макар се к сунцу дизао.

Мудрост и наука јест против порока тврдо оружје,
Мужу, одарен тим, чувај се ропства сваког.

Digitized by Google

Радосно тежи сваки показати слепоме пута,
Клизне ли пак окат, свак му се громно смеје.

Кој' се љубвом жена не разнежа,
Кога јарост ретко распаљује,
Кој' се слепо страст'ма не подлаже
И у своје време је подашан,
Том је лако цео свет освојити.

Бисер уво не краси,
Мудре речи ту су приличније;
Топаз руку не краси,
Коју красе добра дела.
Амбра тебе не дичи,
Умилностју биђеш већма љубим.

Седам ствари на овоме свету
Прси моје једом испуњују:
Кад се сунце у подне помрачи,
И кад вене лепота девојке,
Кад увидим пољану без траве,
И младића лепог без памети,
Када моћан све за благом жедни,
И кад видим доброг све сирома,
И љубимца кад видим у цара,
Кој' једнако друге оговара.

Сиротињом човек с' застиђује,
Стид и беда мужество обара,
Без мужества сваком је подлога.

„Седмица“ 1856. бр. 31.

Digitized by Google

ВОЋКА И ГУСЕНИЦЕ

(ВАСНА)

На воћки једној, пуној цвета,
Укажу се силне гусенице.
„Воћко, рекну, ти јаднице,
„Гле, како пчела јато слета,
„Лишиће те цвета: 5
„Ми смо дошле, да те одбранимо,
„Ако хоћеш поверит' се нама.“
Пак ти одмах по гранама
Згодно себи позаузму место;
И како су биле гладне 10
Свака на лист нападне.
Воћка гледи, али се не круши,
То су њене содружнице;
Докле наше гусенице
Не поједу сав лист по гранама 15
И дрво се осуши.
„Ај, рекне воћка, кад опази
Да се њене другарице
На пут крећу,
„Док су моје гране пуне биле 20
„Како сте се око мене виле!
„А сад тко нас так' омрази
„Те од мене бежите,
„Кан'да кужну гледите.“ —

Digitized by Google

„Виш' да си луда, одговоре 25
На то скупа гусенице,
„Зар би хтела, ти мудрице,
„Да због твоје ове црне коре
„Ми од глади скапамо?
„Ако хоћеш да те јошт чувамо 30
„Набави нам, као што ваља, хране,
„А без тога не тражи обране.

* *
*

Дрво ово, каже басна,
Јесте дрво народности;
У осталом ствар је јасна, 35
Да науку изведу и прости.

„Седмица“ 1856. бр. 34.

Digitized by Google

РЕЧНИК

алче (алчу), алкати -чем, бити гладан, гладнети.
амбра, ж. мирисава смола.

банкет, м. свечана гозба.
баснословити, **-им**, говорити басне.
бедослутња, ж. слутња беде.
бедство, с. беда.
бес, м. ђаво, зао дух.
бешчиниије, с. неваљало дело.
бешчиније, с. в. бешчиниије.
благиња, ж. доброта.
благовестити, **-им**, јавити радостан глас.
благострој, м. лепа складност.
благота, ж. доброта.
благотвор, м. који чини добро.
блазан, **-зна**, **-зно**, луд. глуп.
блест, ж. блесак.
близна, ж. ожиљак од ране на кожи.
бљусти, **-дем**, чувати, хранити.
богатац, **-тца**, м. богаташ.
богатир, м. в. богатац.
борej, м. бора, ветар северни.
бракосочетаниије, с. женење, удавање.
бригородан, **-дна**, **-дно**, што рађа бриге.
бридак, **-тка**, **-тко**, оштар. што бриди.
бујиство, с. насиље, безумле махнитост.
буњиво, што буни, забуњује

велиј ство, с. величина.
величност, ж. величина.
вес, ж. село.
весна, ж. пролеће.
веститељ, м, гласник.
взор, м. поглед.
вин, **-а**, **-о**, крив, који је нешто скривио.
вина, ж. кривица.
виспрен, **-а**, **-о**, узвишен,
виспреност, ж. узвишеност.
вкусити, **-им**, окусити.
владац, **-тца**, м. владалац.
вменити, **-им**, урачунати, приписати, узети нешто за нешто, променити.
внушати, **-ам**, слушати, чути.
внутрњи, **-а**, **-е**, унутрашњи.
во, у.
водњача, ж. жаба (?)
возмездије, в. награда, наплата.
возразити, **-им**, одговорити, противно говорити.
волна, ж. вал, талас.
волшебан, **-бна**, **-бно**, мађиски, опсенарски.
вопијати, **-јем**, вапити, упити, викнути, покликнути.
вопљ, м. плач, кукање.
вопрос, м. питање.

Digitized by Google

восток, м. исток.
вражда, ж. непријатељство.
вред, м. штета, квар.
вселена, ж. цео свет, васиони свет.
всује, узалуд.

гибељ, ж. пропаст, погибао.
гордиња, ж. охолост.
гордник, м. охолник.
глума, ж. шала, лакрдијање.
губац, -ица, м. који губи.

дугосужан, -жна, -жно, који дуго робује.

едемски, -а, -о, рајски.

ждерљиво, што хоће да прождере.
живаљ, -ваља, м. састојак, елеменат.
жизн, ж. живот.
жребати, одлучивати коцком.

забвен, -а, -о, заборављен.
забвење, с. заборавност.
заглух, м. заглушење.
залац, -лца, м. који је зао, непријатељ.
заслугопратан, -тна, -тно, који прати заслуге.
зачмати, -ам, зачамати.
зефир, м. ветрић.
злачан, -чна, -чно, траван.
злобрига, ж. брига.
зловаран, -рна, -рно, лукав.
злоковарство, с. лукавост.
злоће, злобно.
злохуд, -а, -о, зао.
знамен, знак.
зреник, м. хоризонат.

идућак, -ћка, м. будућност.
иго, с. јарам.
избитак, -тка, м. изданак.
извићи, -кнем, извикнути, научити.
инородан, -дна, -дно, друге народности, туђ.
ишчислити, -им, избројати.

јазвљен, јазвити, ранити, потварати.
јар, м. јарост.
јарљиво, гњевно, јаросно.
јурод, м. луда.

каштар, -тра, -тро, опор, оштар.
кипрес, м. кипарис (дрво).
кладоплодан, -дна, -дно, плодан кладама, има много клада.
клет, ж. соба.
књиштво, с. књижевност.
коваран, -рна, -рно, сплеткашки, лукав.
коварство, с. сплетка, интрига.
корм, м. храна.
кратити, -им, пречити, закраћивати.
краткољубан, -бна, -бно, кратке, малотрајне љубави.
кричи, кричати, викати, дерати се.
крушити, -им, клопути (духом).

лес, м. шума.
лест, ж. ласкање.
лик, м. збор, хор.
лихводатно, са интересом, с каматом.
лиш, -а, -е, сувишан, излишан.
ложе, с. постеља.
луна, ж. месец.

љубац, -пца, м. који воли, пријатељ.

мазда, ж. награда.
мењиво, што се лако мења.
мечта, ж, сањарија, машта.
мечтаније, с. в. мечта.
митра, ж. владичанска круна.
младак, -тка, -тко, млад.
мније, мнити, мислити.
молчати, -им, ћутати.
мородавно, што дави као мора.

Digitized by Google

навет, ж. потварање, опадање.
навичај, м. завичај.
нарав, ж. природа.
наресити, **-им**, накитити.
нарок, м. судбина.
недуг, м. болест.
нелагод, тегоба, невоља.
неоцен, **-а**, **-о**, што врло много вреди.
несташ, ж. несташност.
нечестије, с. бетчашће.
нечислен, **-а**, **-о**, небројан.
низу, ниско.
ниц, ничице, лицем к земљи.
ништетан, **-тна**, **-тно**, сиромашан, потребит.
ништина, ж. ништавост, што мало вреди.
новољубан, **-бна**, **-бно**, што воли новину.
нравопад, м. упадак морала.

обвештан, **-а**, **-о**, од обвештати, остарити.
објат'је, с. загрљај.
обнажен, обнажити, оголити.
ображен, **-а**, **-о**, образован, научен.
ображење, с. образовање, наука.
образ, м. углед.
оброн, м. обронак.
одличити, **-им**, одликовати.
одсенак, **-нка**, м. одсев.
озарити, **-им**, осветлити.
озрачити, **-им**, осветлити.
очизна, м. отаџбина.

пагубан, **-бна**, **-бно**, штетан.
пилан, **-лна**, **лно**, ватрен.
пир, м. весеље, гозба.
пишта, ж. пића, храна.
плес, м. игра, играње.
подвиг, м. јуначко дело.
полза, ж. корист.
помња, ж. пажња.
попирати, **-ем**, газити.
поприште, с. простор на коме ко ради.
постид, м. стид, срам.
потрад, измет, изрод.
похот, јака ватрена жеља, ватра.
празнити, **-им**, уништити, учинити да је нешто празно, да у печему нема ништа.

превосходити, **-им**, превазилазити.
преимућство, с. надмоћност.
прелестан, **-сна**, **-сно**, прекрасан.
прескорбан, **-бна**, **-бно**, претужан.
прибрзити, **-им**, убрзити, ускорити, чинити да нешто брзо дође.
привез, м. превез, превес.
пригњеч, ж. гњечење, насиље
пријазност, ж. пријатељство.
принимати се, **-ам**, примити се.
присночудан, **-дна**, **-дно**, непрестано, увек чудан.
причасник, м. онај који прима причешће.
пропастан, **-сна**, **-сно**, што прети пропашћу, опасан.
проштен, простити, опростити, ослободити.
пустословити, **-им**, којешта говорити.

равно, као.
разбор, м. памет.
разити, **-им**, оборити, туђи, поразити.
реван, **-вна**, **-вно**, ревностан, усрдан.
ревновати, **-ујем**, супарничити.
ресиш, ресити, китити.
риза, ж. хаљина.
рогушац, **-шца**, који се рогуши.
родба, ж. родбина.
родогубац, **-шца**, која губи, упропашћује свој род.
рс, м. снага, сила.

Digitized by Google

рукоплет, м. што је исплетено руком.

самвика, ж. своја вика.
самозван, -а, -о, што се само знаде.
самун, м. топли јужни ветар.
свар, м. свађа.
свита, ж. пратња.
свише, озго.
својељубство, с. љубав према себи.
скверан, -рна, -рно. рђав, гадан, ружан.
скорб, ж. туга, сета.
скорбан, -бна, -бно, тужан, сетан.
скрижал, м. таблица.
скровен, -а, -о, скровит.
скровеност, ж. скровитост.
скукати, -ам, досадити (од речи „скука“?).
скучан, -чна, -чно, досадан.
след, м. траг.
словити, -им, говорити.
слота, ж. ситна киша са суснежицом.
слук, м. (смук?) змија.
смрчити, -им, помрчити.
сништен, сништити, уништити.
соаре, с. вечерња забава.
созижди, сазидај.
сојуз, сајуз, савез.
сокрушен, сокрушити, скрушен.
сонмиште, с. тржиште, збориште.
спасавац, -вца, м. спаситељ.
спешити, -им, хитати, наглити.
сплахирен, -а, -о, узбуђен.
споменак, м. спомен.
способ, м. начин.
спутник, м. сапутник.
срећожељан, -љна, -љно, што жели срећу.
стаклав, -а, -о, стакласт.
стамен, -а, -о, сталан, чврст.
стихоплет, м. сплет од стихова.
сторичан, -чна, -чно, стострук.
стрем, м. ток, течај, тежња.
стреман, -мна, -мно, нагао.
стремити, -им, наглити.
стремљиво, нагло.
строј, м. склад.
стројан, -јна, -јно, складан, лепо намештен, склопљен.
стројити, -им, лепо, складно наместити.
стројка, ж. зграда, здање.
стропотан, -тна, -тно, лажљив, суров.
стропотљив, -а, -о, в. стропотан.
стропотност, ж. лажљивост, суровост.
сујељубије, с. љубав к себи.

таје, тајати, топити се.
тамцат, -а, -о, са свим таман.
твор, м. ствар, оно што је створено.
теб'љубан, -бна, -бно, који тебе воли.
текма, тек, истом.
толповидни, као гомила.
томити, -им, мучити.
тоња, ж. магла.
топаз, м. врста драгог камена,
торжество, с. свечаност.
торжествовати, -ујем, славити.
трага, ж. накот, пород.
трепетно, дрхтећи.
тресак, -ска, м. гром.
тризниште, с. разбојиште.
трст, ж. трска.
триумф, м. слава.
трогавати, -ам, ганути.
трон, м. престо.
тштеславије, с охолост, надменост.

увовредно, што вређа уво.
унивати, -ам, венути.

Digitized by Google

успар, м. узвишење, подигнуће.
успудити, -им, гонити.
усхит, м. занос.
учмати, -ам, увенути.

флота, ж. убојне лађе.
фурија, м. богиња беса, освете.

хвалан, -лна, -лно, што је за хвалу. добро.
хемски, -а, -о, Хемус, Балкан.
хидра, ж. змија.
хитро, лукаво.
хиштан, -тна, -тно, грабљиви, отимачки, разбојнички.
холм, м. хум, брег.
художество, с. уметност.
хунка, ж. хумка, брешчић.

цед, оно што је исцеђено.
цѐлителан, -лна, -лно, лековит.

чаролојка, ж. мађионица.
честновати, -ујем, поштовати.
числити, -им, бројити, набрајати.
число, с. број.
чтије, чтити, поштовати.
чуж, -а, -е, туђ.

штедар, -дра, -дро, подашан
штула, ходуља, штака.

Digitized by Google

Digitized by Google

ИЗДАЊА

СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

1. **Живот и прикљученија Димитрија Обрадовића,** за штампу приредио и предговор написао Живко Поповић. У Београду 1892. Цена . . . . . 2 дин.

2. **С мора и са сува,** црте д-ра Милана Јовановића, У Београду 1892. Цена . . . . . 2 „

3. **Даворје** Ј. Ст. Поповића, за штампу приредио и речник и предговор написао Љубомир Стојановић. У Бооградy 1892. Цена . . . . . 2 „

4. **Бакоња Фра-Брне** написао Симо Матавуљ; с речником и предговором Љубомира Јовановића. У Београду 1892. Цена . . . . . 2 „

5. **Драматски списи** Косте Трифковића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Данило А. Живаљевић. У Београду 1892. Цена . . . . . 2 „

6. **Истинска служба,** написао И. Н. Потапенко, превео М. Ђ. Милићевић. У Београду 1892. Цена 2 „

7. **Историја Српскога народа** с погледом на историју суседих Хрвата и Бугара написали Љубомир Ковачевић и Љубомир Јовановић, свеска I, У Београду 1892. Цена . . . . . 2 „

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Stanford University Libraries
3 6105 124 444 469

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

JAN 26 1987

Digitized by Google

Digitized by Google